

Grey Scale #13

Part Code
ST1316

DANES
-PICTA
.COM

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

BIBLIOTECHKA OFICERA REZERWY PIECHOTY

TOMIK I

ORGANIZACJA WOJSKA

WARSZAWA 1932

WYDAWNICTWO DEPARTAMENTU PIECHOTY M. S. WOJSK.
SKŁAD — GŁÓWNA KSIĘGARNIA WOJSKOWA

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

Colour Chart #13

Centimetres

Inches

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

DANES
-PICTA
.COM

BIBLIOTEKAZKA OFICERA REZERWY PIECHOTY

TOMIK 1

ORGANIZACJA WOJSKA

WARSZAWA 1932

WYDAWNICTWO DEPARTAMENTU PIECHOTY M. S. WOJSK.
SKŁAD — GŁÓWNA KSIĘGARNIA WOJSKOWA

BIBLIOTECHKA OFICERA REZERWY PIECHOTY

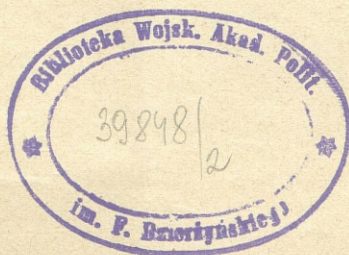
TOMIK I

ORGANIZACJA WOJSKA

WARSZAWA 1932

WYDAWNICTWO DEPARTAMENTU PIECHOTY M. S. WOJSK.
SKŁAD — GŁÓWNA KSIĘGARNIA WOJSKOWA

WSZELKIE PRAWA PRZEDRUKU I PRZEKŁADU ZASTRZEŻONE

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH
DEPARTAMENT PIECHOTY

Warszawa, dnia 12/IV.32 r.

L. dz. 2700-1.

ROZKAZ WPROWADZAJĄCY.

Zatwierdzam do użytku służbowego i prywatnego wydawnictwo Departamentu Piechoty M. S. Wojsk. p. t. „Biblioteczka oficera rezerwy piechoty”.

W imieniu Ministra Spraw Wojskowych
I Wiceminister
(—) *Fabrycy*
Generał dywizji.

WYKAZ REGULAMINÓW I INSTRUKCYJ,

które każdy oficer rezerwy piechoty znać powinien.

1) Regulamin piechoty	Cz. I — III.
2) Instrukcja o broni piechoty	Cz. I — VI.
3) Instrukcja strzelecka	Cz. I — IV.
4) Regulamin służby wewnętrznej	Cz. I — X.
5) Instrukcja walki granatem.	
6) Instrukcja walki bagnetem.	

Instrukcje i regulaminy są do nabycia w Głównej Księgarni Wojskowej: Warszawa, Nowy Świat 69 (konto P. K. O. 162).

T R E Ś Ć

Rozdział A.

SŁUŻBA W WOJSKU.

	str.
Polska	1
<i>Obowiązek służby wojskowej</i>	1
1. Ogólnie	1
2. Rodzaje służby wojskowej	3
Służba czynna	3
Służba w rezerwie	3
Służba w pospolitem ruszeniu	4
Służba pomocnicza	4
Służba ochotnicza	4
Rosja	4
<i>Służba wojskowa w Rosji sowieckiej</i>	4
1. Ogólnie	4
2. Rodzaje służby wojskowej	5
Wojsko regularne	6
Wojsko terytorjalne	6
Służba poza wojskiem	7
Niemcy	7
1. Wojsko zawodowe	7
2. Przysposobienie wojskowe	9
Czechosłowacja	9
Rumunja	11

Rozdział B.

POKOJOWA ORGANIZACJA WOJSKA.

<i>Ogólnie</i>	12
Zadanie sił zbrojnych	12
Podział sił zbrojnych	12
Wielkie jednostki	13

	str.
Polska	13
1. Władze najwyższe	13
2. Okręgi korpusów	14
Stan liczebny wojska	17
3. Wielkie jednostki	17
Dywizje piechoty	17
Wielkie jednostki kawalerji	18
4. Małe jednostki	18
Piechota	18
Organizacja pułku piechoty	19
Pułki piechoty	20
Pułki strzelców podhalańskich	21
Bataljony strzelców	21
Kawalerja	21
Artylerja	22
Aeronautyka	22
Inżynierja	23
Wojska pancerne	23
Rosja	23
1. Najwyższe organa władz wojskowych	23
2. Okręgi wojskowe	24
3. Stan liczebny wojska	25
4. Wielkie jednostki	25
Korpus piechoty	25
Korpus kawalerji	25
Dywizja piechoty	26
Dywizje i brygady kawalerji	26
5. Małe jednostki	26
Pułk piechoty	26
Pułk kawalerji	28
Artylerja	28
Broń pancerna	29
Czołgi	30
Lotnictwo	30
Niemcy	30
1. Władze najwyższe	30
Okręgi wojskowe	31
Dywizja piechoty	31
Dywizje kawalerji	32

	str.
2. Małe jednostki	33
Piechota	33
Kawalerja	33
Artylerja	34
Saperzy	34
Łączność	34
Czechosłowacja	35
1. Władze najwyższe	35
2. Okręgi wojskowe	35
3. Wielkie jednostki	35
Piechota	35
Kawalerja	36
4. Małe jednostki	36
Piechota	36
Kawalerja	37
Artylerja	37
Broń pancerna	38
Lotnictwo	38
Inżynierja	38
Łączność	38
Rumunja	38
1. Najwyższa władza wojskowa	38
2. Wojskowe okręgi terytorjalne	39
3. Wielkie jednostki	39
Korpusy	39
Dywizje	39
4. Małe jednostki	40
Piechota	40
Kawalerja	40
Artylerja	41
Broń pancerna	41
Lotnictwo	41
Inżynierja	41

Rozdział C.

WOJENNA ORGANIZACJA PIECHOTY.

Ogólne zasady	43
Pluton strzelecki	44
Kompanja strzelecka	45

VIII

	<i>str.</i>
Pluton ciężkich karabinów maszynowych	46
Pluton broni towarzyszącej	47
Kompanja ciężkich karabinów maszynowych	47
Bataljon piechoty	49
Pułk piechoty	50
Poczet dowódcy pułku	51
Organa służb	51
Oddział konnych zwiadowców	52
Oddział artylerji pułkowej	52
Tabor	53
Oddział łączności	54
Oddział pionierów	55
Oddział chemiczny (Rosja)	56
Dywizja piechoty	56

Rozdział D.

ZASADY MOBILIZACJI.

Ogólnie	59
Mobilizacja sił zbrojnych — ogólnie	60
Rola mobilizacyjna pułku piechoty	60

Rozdział E.

PRZYSPOSOBIENIE WOJSKOWE.

Ogólnie	63
Zadania przysposobienia wojskowego	64
Przysposobienie wojskowe w niektórych państwach	65
Przysposobienie wojskowe w Polsce	66
Przysposobienie wojskowe a oficer rezerwy	67

ROZDZIAŁ A.

SŁUŻBA W WOJSKU.

POLSKA.

Obowiązek służby wojskowej.

1. Ogólnie.

Powszechny obowiązek służby wojskowej w Polsce oparty jest na ustawie z dnia 23 maja 1924 roku, na mocy której odbywa się corocznie pobór zobowiązanych do służby wojskowej i wcielanie ich do jednostek wojskowych, celem odbycia służby czynnej.

Powszechna służba wojskowa obowiązuje wszystkich obywateli Rzeczypospolitej płci męskiej i jest dla każdego z nich jednakowa.

System tworzenia sił zbrojnych w Polsce jest kadrowy, stosowany poza tem w większości państw europejskich i w wielu państwach pozaeuropejskich.

Każdy obywatel objęty obowiązkiem służby wojskowej musi zgodnie z ustawą:

- a) zgłosić się do spisu poborowych i stawić się do poboru,
- b) przebyć w służbie czynnej, rezerwie i pospolitem ruszeniu w przypadkach i terminach ustawowo przewidzianych,
- c) meldować się do zebrań kontrolnych.

Każdy obywatel, który w danym roku kalendarzowym kończy 20 lat, musi w ciągu miesiąca października lub listopada tego roku zgłosić się w urzędzie gminnym tej gminy, na terenie której zamieszkuje, celem zarejestrowania się w spisie poborowych danej gminy. Stawienie się do poboru obowiązuje każdego obywatela w roku kalendarzowym, w którym kończy 21 lat; zgłosić się on musi przed komisją poborową w terminie wyznaczonym przez władze w okresie między 1 maja a 30 czerwca.

Komisja poborowa ma na podstawie specjalnych przepisów uprawnienie uznania poborowego za zdolnego do czynnej służby wojskowej, lub do służby w pospolitem ruszeniu, bądź też zupełnie go od służby zwolnić.

Ustawa dzieli służbę wojskową na:

służbę czynną w ciągu 2 lat we wszystkich rodzajach broni, prócz kawalerji, artylerji konnej, w których służba ustalona jest na 2 lata 1 miesiąc (marynarka 2 lata i 3 miesiące). W praktyce jednak czas służby czynnej jest przez ministra spraw wojskowych skrócony i wynosi 18 miesięcy w piechocie i innych broniach, oprócz artylerji (20 miesięcy), w kawalerji, artylerji konnej, inżynierji i lotnictwie (24 miesiące);

służbę w rezerwie — trwa ona od chwili zaliczenia do rezerwy do końca roku kalendarzowego, w którym obowiązany do służby wojskowej kończy 40 lat;

służbę w pospolitem ruszeniu — obejmuje ona wszystkich obywateli zaliczonych na mocy ustawy do pospolitego ruszenia przez komisje poborowe lub też wszystkich tych, którzy ukończyli służbę w rezerwie. Służba w pospolitem ruszeniu trwa do końca roku kalendarzowego, w którym obowiązany do służby wojskowej kończy 50 lat

W razie wybuchu wojny wiek poborowy rozpoczyna się z dniem 1 stycznia tego roku kalendarzowego, w którym obowiązany do służby wojskowej kończy 19 lat życia.

Urodzeni w tym samym roku kalendarzowym stanowią jeden rocznik, oznaczony według roku ich urodzenia.

2. Rodzaje służby wojskowej.

Ustawa przewiduje, poza obowiązkową służbą czynną, w rezerwie i w pospolitem ruszeniu, służbę pomocniczą, która obowiązuje wszystkich obywateli płci męskiej nie objętych służbą wojskową oraz służbę ochotniczą dla obywateli, którzy jeszcze wieku poborowego nie osiągnęli, a dobrowolnie zgłoszą się do służby czynnej.

Służba czynna.

Poborowi, którzy przy poborze zostali uznani za zdolnych do służby w wojsku stałym, ochotnicy, oraz wszyscy obowiązani do rozpoczęcia w danym roku służby wojskowej, powinni się zgłosić do tej służby na wezwanie Powiatowej Komendy Uzupełnień (P. K. U.), celem wcielenia do wojska stałego.

Terminy wcielenia do służby czynnej corocznie ogłaszane są specjalnym rozkazem ministra — przeciętnie wypadają one:

- w piechocie i artylerji polowej około 1 kwietnia każdego roku,
- w pozostałych broniach i służbach około 1 października każdego roku.

Służba w rezerwie.

Do służby w rezerwie obowiązani są ci, którzy z wojska stałego zostali zwolnieni do rezerwy.

Rezerwiści obowiązani są odbyć w ciągu swej służby 14 tygodni ćwiczeń wojskowych, przyczem każde powołanie na ćwiczenia nie może trwać dłużej ponad 6 tygodni

Z chwilą ogłoszenia mobilizacji może minister spraw woj-skowych powołać rezerwistów do służby wojskowej; o ile bezpieczeństwo państwa wymaga tego, może Rada Mi-nistrów na wniosek ministra spraw wojskowych także w czasie pokojowym zarządzić powołanie rezerwistów do służby wojskowej.

Służba w p o s p o l i t e m r u s z e n i u.

Zaliczeni do służby wojskowej w pospolitem ruszeniu nie odbywają żadnych ćwiczeń wojskowych. Minister spraw wojskowych może ich w chwili ogłoszenia mobili-zacji powołać z pospolitego ruszenia do służby czynnej.

S ł u ż b a p o m o c n i c z a.

W czasie wojny jest przewidziana ustawą służba pomoc-nicza, która obejmuje wszystkich obywateli płci męskiej od 17 do 60 lat, nie pełniących służby wojskowej; do służ-by tej mogą być również przyjmowane osoby płci żeń-skiej, zgłaszające się ochotniczo.

S ł u ż b a o c h o t n i c z a.

Ustawa przewiduje służbę ochotniczą zarówno w czasie pokoju, jak w czasie wojny. Ochotnicy w czasie wojny zobowiązują się służyć aż do demobilizacji, w czasie po-koju dwa lata.

Mają oni prawo wyboru broni na warunkach, które usta-la minister spraw wojskowych.

ROSJA.

Służba wojskowa w Rosji sowieckiej.

1. *Ogólnie.*

W Rosji powszechna służba wojskowa obowiązuje wszystkich obywateli płci męskiej, ponadto istnieje

jeszcze obowiązkowe przysposobienie wojskowe mężczyzn w wieku przedpoborowym, trwające dwa lata (od 19 do 21 lat), określone przez ustawę jako wyszkolenie przedpoborowe.

Wojsko rosyjskie składa się z dwóch grup:

- regularnego wojska ramowego,
- terytorjalnego wojska milicyjnego.

Jednostki regularne wchłaniają rok rocznie rekrutów, którzy służbę czynną przechodzą w formacjach bez przerwy w określonym ustawą okresie czasu.

Jednostki terytorjalne posiadają personel zawodowy i nadterminowy, jak jednostki regularne, stan zmienny rekruta składa się z 4 kolejnych roczników, których służba faktyczna jest skrócona.

System powszechnego obowiązku służby wojskowej jest więc mieszany, ramowo-milicyjny.

Rocznik obowiązanych do służby wojskowej wynosi przeciętnie 1.200 tysięcy, z czego zdolnych do noszenia broni około 900 tysięcy.

2. Rodzaje służby wojskowej.

Ustawowo są przewidziane następujące rodzaje służby czynnej w wojsku rosyjskiem:

- służba w wojsku regularnem,
- służba w wojsku terytorjalnem,
- służba czynna w „trybie pozawojskowym”.

We wszystkich przypadkach czas odbywania służby trwa ustawowo 5 lat, wliczając w to przewidywane długoterminowe urlopowanie.

Obowiązek służby wojskowej rozpoczyna się po ukończeniu 21 lat.

Po upływie pięciu lat swej służby każdy obywatel przechodzi do rezerwy, która trwa 15 lat.

Do szeregów wojska mogą być również przyjmowani ochotnicy w wieku od 17 do 45 lat. Kobiety przyjmowane są na tych samych prawach, co i ochotnicy mężczyźni, przyjmowanie ich jest ograniczone tylko do pewnych rodzajów służb.

Termin służby wojskowej ochotników wynosi najmniej 1 rok.

W o j s k o r e g u l a r n e.

Służba czynna w wojsku regularnem trwa 5 lat i obejmuje rzeczywistą służbę czynną od 2-ch lat (w piechocie) do 4-ch lat (marynarka) oraz długoterminowy urlop od 3-ch do 1 roku.

W czasie urlopu obowiązuje miesięczne ćwiczenie w ciągu każdego roku.

W o j s k o t e r y t o r j a l n e.

Służba czynna trwa 5 lat — w ciągu tego okresu rzeczywista służba trwa:

Rok służby	Przebieg służby	Ilość miesięcy		
		w piechocie i artylerji	w kawalerji	w formacjach specjalnych
Pierwszy	w formacji	3	3	3
	na urlopie	9	9	9
2, 3, 4 i 5 rok	w formacji	5	8	6
	na urlopie	43	40	42
Ogółem w okresie 5 lat	w formacji	8	11	9
	na urlopie	52	49	51

Przyczem w każdym roku poczynszyszy od 2-go roku służby nie więcej jak 2 miesiące, ponadto specjalne zbiórki, ćwiczenia i zadania.

Odbywanie służby czynnej w trybie poza wojskowym.

Służba czynna trwa 5 lat, faktycznie zaś w ciągu tego okresu rzeczywista służba trwa 6 miesięcy:

- w 1. roku — 2 miesiące,
- w 2, 3, 4 i 5 roku — 4 miesiące,
- na długoterminowym urlopie — 54 miesiące.

Poborowi pełnią służbę bądź w formacjach wojska regularnego, bądź w specjalnych punktach wyszkoleniowych, które są tworzone w miarę możliwości w miejscowościach zbliżonych do miejsc zamieszkania większości powołanych.

NIEMCY.

1. *Wojsko zawodowe.*

Na mocy traktatu wersalskiego istnieje w Niemczech jedynie wojsko zawodowe (Reichswehra), którego ilość ograniczona została do 100.000 ludzi. Reichswehrze zabroniono:

- powszechnej służby wojskowej,
- przygotowań mobilizacyjnych, oraz posiadania:
- sztabu głównego i wyższej szkoły wojennej,
- szkół wojskowych (z wyjątkiem 4-ch szkół broni),
- artylerji ciężkiej,
- lotnictwa,
- broni chemicznej,
- broni pancernej,
- formacyj kolejowych.

Wcielanie do Reichswehry oparte jest na zaciągu ochotniczym w wieku od 17 do 21 roku życia (system werbunkowy). Zaciąg odbywa się naogół 1.IV. i 1.IX. każdego roku. Werbunek ochotników uskuteczniają dowódcy kompanij (szwadronów, baterij), wybór kandydatów oparty jest na bardzo ścisłym badaniu lekarskiem, egzaminie z zakresu wiadomości zgłaszających się ochotników oraz na indywidualnem zbadaniu psychotechnicznym. Przyjęci do Reichswehry ochotnicy zobowiązują się do 12-letniej służby, oficerowie zaś do 25-letniej. Po przyjęciu do służby władze wojskowe mogą w terminie 3-miesięcznym zerwać umowę, jeżeli ochotnik pod względem fizycznym, umysłowym lub moralnym nie odpowiada stawianym warunkom.

Ilość rocznie zwolnionych żołnierzy z jakichkolwiek powodów, poza ilością zwolnionych po odbyciu 12-letniej służby zawodowej, nie powinna przekraczać pięciu procent.

Policję niemiecką trzeba traktować jako kadry wojskowe.

Policja ta otrzymuje gruntowne wykształcenie wojskowe w specjalnych szkołach o rocznym kursie. Przechodzi ona tam normalne wykształcenie szeregowca piechoty, oraz otrzymuje przygotowanie fachowe.

Przez 5 — 6 lat po ukończeniu szkoły policjanci są skoszarowani, tworząc zwarte jednostki organizacyjne „Bereitschafty“ piesze i konne, odpowiadające kompanjom i szwadronom. Ilość policji skoszarowanej wynosi 35.000 ludzi, ujętych w 200 „Bereitschaftach“. Poza pełnieniem normalnej służby odbywa ona dalsze wykształcenie wojskowe. Między innemi przeprowadza wspólnie ćwiczenia polowe z Reichswehrą.

Policja uzbrojona jest podobnie jak piechota, posiadając ponadto sprzęt zakazany traktatem dla wojska, jak pistolety maszynowe i samochody pancerne. Ilość tych ostatnich wynosi 150.

2. Przysposobienie wojskowe.

Nie mogąc wprowadzić powszechnego obowiązku służby wojskowej, a także obowiązkowego przysposobienia wojskowego, Niemcy formalnie przeprowadzili ustawę o przymusowym wychowaniu fizycznym młodzieży, aż do pełnoletności. Ustawa ta faktycznie przeprowadza przysposobienie wojskowe, które zastępuje niemożność szkolenia rezerw przy pomocy wojska regularnego.

Szkolenie dalsze powierzone jest bardzo licznym organizacjom, stowarzyszeniom i związkom byłych wojskowych, sportowym, społecznym, a nawet politycznym.

Należy podkreślić silny rozwój w Niemczech stowarzyszeń strzeleckich. Liczą one około 600.000 zarejestrowanych członków. Specjalnie licznie rozwijają się kluby strzelania małokalibrowego, które obejmują szerokie rzesze młodzieży. Specjalnie gęsto rozwinięte są one na pograniczu.

CZECHOSŁOWACJA.

Ustawa z dnia 19.III. 1920 roku przewiduje w Czechosłowacji zaprowadzenie systemu milicyjnego służby wojskowej na wzór Szwajcarii, jednak narazie nie jest ona wprowadzona w życie, gdyż studia nad tym systemem wykazały, że jest on dla Czechosłowacji zbyt kosztowny.

Dotychczas więc obowiązuje w Czechosłowacji system ramowy, tak jak u nas.

Służba czynna, w myśl znowelizowanej ustawy z dnia 4.IV.1927 roku, wynosi dla wszystkich rodzajów broni i służb 14 miesięcy.

Ze względu na jednorazowe wcielenie poborowych w październiku każdego roku, stany liczebne szeregowych niezawodowych są w miesiącach: październiku i listopadzie wyższe, a niższe w pozostałych miesiącach.

Powyższe ilustruje następująca tabela:

	M i e s i ą c e :											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Rocznik $x-1$												
Rocznik x												
Rocznik $x+1$												

taktyczna służba w oddziale szeregowych niezawodowych.

W ten sposób w październiku i listopadzie służą czynnie 2 roczniki, w pozostałych miesiącach natomiast jeden rocznik.

Czas służby w I rezerwie trwa do 40 lat życia, w II rezerwie do 50 lat życia.

Rezerwiści obowiązani są do 4 ćwiczeń, wynoszących łącznie 14 tygodni, odbywanych w 3, 5, 7 i 9 roku służby w rezerwie.

Rocznik obowiązany do służby wojskowej wynosi przeciętnie 80 tysięcy obywateli.

RUMUNJA.

Ustawa o powszechnym obowiązku służby wojskowej przewiduje:

— 2 lata faktycznej służby w wojsku lądowym i 3 lata w marynarce, 18 lat w rezerwie i 9 lat w pospolitem ruszeniu.

Od 19 roku każdy obywatel zdolny do służby w wojsku musi być zarejestrowany w odnośnym urzędzie poborowym i do 21 roku obowiązany jest przejść kurs przygotowawczy, obejmujący wychowanie fizyczne, szkołę strzelca i strzelanie ostre.

Wcielanie poborowych odbywa się raz do roku w lutym.

Roczny kontyngens poborowych, po wyłączeniu niezdolnych do służby w wojsku, wynosi 180 tysięcy.

ROZDZIAŁ B.

POKOJOWA ORGANIZACJA WOJSKA.

Ogólnie.

Zadanie sił zbrojnych.

Głównem zadaniem sił zbrojnych podczas pokoju jest przygotowanie wszystkich zdolnych do służby wojskowej obywateli do zadań oczekujących ich podczas wojny oraz zapewnienie przejścia sił zbrojnych ze stopy pokojowej na stopę wojenną — czyli w y s z k o l e n i e i m o b i l i z a c j a.

Siły zbrojne podczas pokoju nie są bezpośredniem narzędziem walki na wypadek wojny, jest to tylko ośrodek wyszkolenia całego społeczeństwa do przyszłej walki i ośrodek mobilizacji.

Podział sił zbrojnych.

Siły zbrojne składają się z wojska lądowego i marynarki.

Wojsko składa się z broni i służb.

Bronie przeznaczone są do walki, służby zapewniają siłom zbrojnym wszystko to, co jest im do walki i życia potrzebne.

Wielkie jednostki.

Kilka jednostek różnych rodzajów broni i służb (lub kilka wielkich jednostek podległych jednemu dowódcy) tworzą wielką jednostkę.

Dzielią się one na:

- a) związki operacyjne,
- b) związki taktyczne.

Rozróżniamy następujące związki operacyjne, tworzone doraźnie dla pewnych określonych zadań:

- armje,
- korpusy,
- grupy operacyjne,

oraz związki taktyczne, jako stałe związki organizacyjne istniejące w armjach lub grupach operacyjnych. Należą do nich:

- dywizje piechoty,
- dywizje kawalerji,
- samodzielne brygady kawalerji.

Podległość ich armji względnie grupie operacyjnej w ramach których stanowią jednostki taktyczne, nie przeszkadza im otrzymywać zadań operacyjnych, wykonywanych w związku z innemi wielkimi jednostkami lub wykonywanych samodzielnie.

POLSKA.

1. Władze najwyższe.

Najwyższym zwierzchnikiem sił zbrojnych w czasie wojny i w czasie pokoju jest prezydent Rzeczypospolitej.

Generalny inspektor sił zbrojnych, przewidziany na naczelnego wodza na wypadek wojny, koncentruje w swych rękach wszystkie sprawy związane z przygotowaniem obrony kraju na wypadek wojny.

Minister spraw wojskowych reguluje sprawy organizacji, wyszkolenia, administracji i zaopatrywania pokojowego na podstawie wytycznych Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych.

2. Okręgi korpusów.

Całe terytorjum kraju jest podzielone na 10 okręgów wojskowych.

Na czele okręgów stoją dowódcy okręgów korpusów z siedzibą:

—	Okręg Korpusu	Nr	I	— w Warszawie,
—	"	"	Nr II	— w Lublinie,
—	"	"	Nr III	— w Grodnie,
—	"	"	Nr IV	— w Łodzi,
—	"	"	Nr V	— w Krakowie,
—	"	"	Nr VI	— we Lwowie,
—	"	"	Nr VII	— w Poznaniu,
—	"	"	Nr VIII	— w Toruniu,
—	"	"	Nr IX	— w Brześciu n/B.,
—	"	"	Nr X	— w Przemyśle.

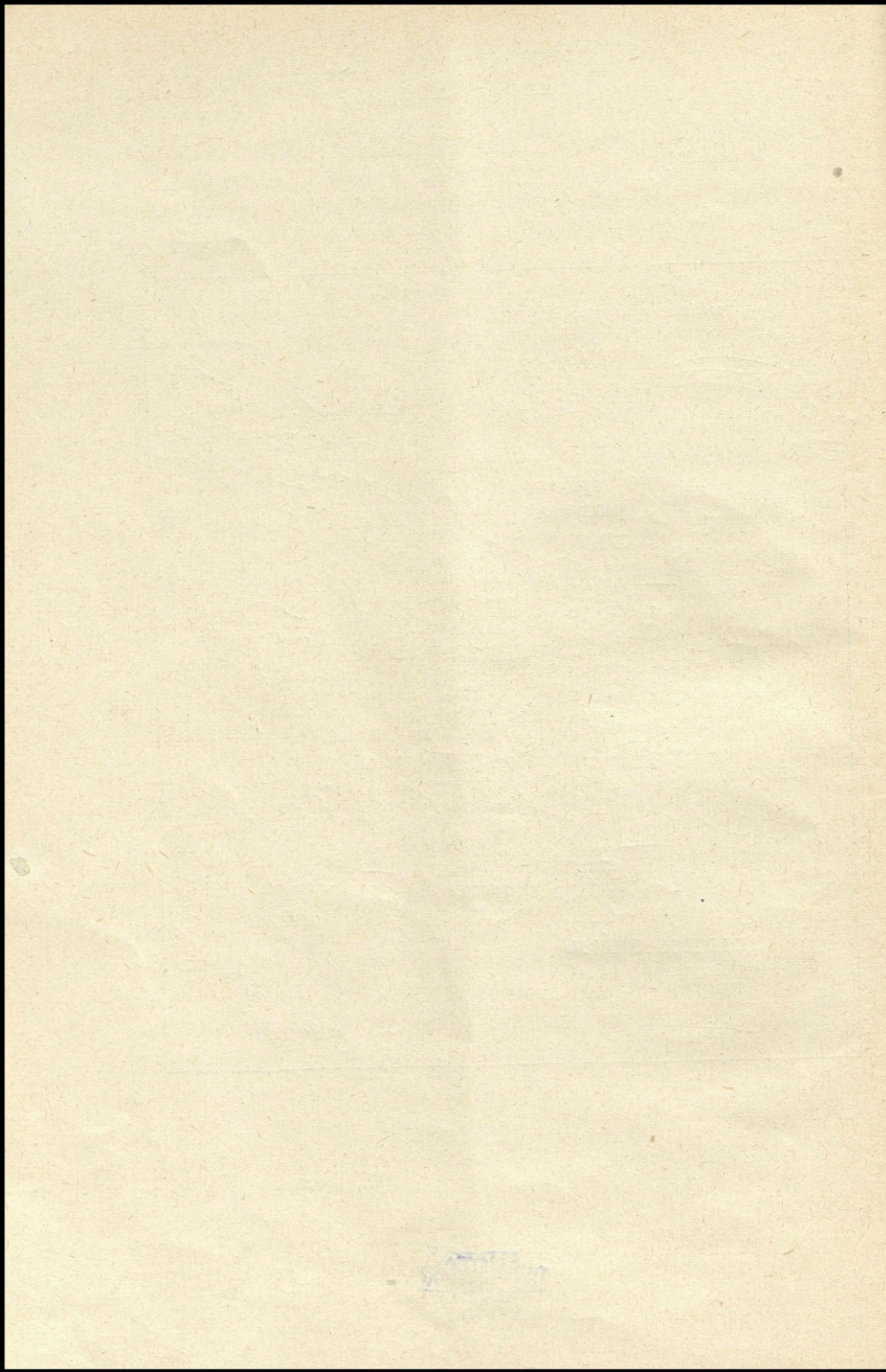
Dowódcy okręgów korpusów sprawują swoją władzę w stosunku do wszystkich jednostek znajdujących się w ich obszarze, w zakresie przygotowania mobilizacji, administracji, oraz utrzymania karności i odpowiedniego poziomu moralnego.

Dowódcy okręgów korpusów podlegają bezpośrednio ministrowi spraw wojskowych.

Okręgi korpusów, z punktu widzenia uzupełnienia i mobilizacji, dzielą się na rejony powiatowych komend uzupełnień; z punktu widzenia porządku i bezpieczeństwa na garnizony.

Powiatowi komendanci uzupełnień administrują obowiązanymi do służby wojskowej od chwili otrzymania list poborowych od władz administracyjnych, do chwili zwolnie-

nia danego obywatela od powszechnego obowiązku wojskowego (w rezerwie i pospolitem ruszeniu), w myśl zarządzeń dowódcy okręgu korpusu.

Komendanci garnizonów sprawują, z ramienia dowódcy okręgu korpusu, władzę terytorjalną na terenie swoich garnizonów.

Stan liczebny wojska.

W czasie pokoju stan liczebny wojska wynosi 252.000 ludzi.

3. Wielkie jednostki.

Dywizje piechoty.

Dywizje piechoty składają się z 3-ch pułków piechoty i pułku artylerji lekkiej.

Dowódca dywizji sprawuje dowództwo nad wszystkimi formacjami, które wchodzi w skład dywizji; podlega on bezpośrednio dowódcy okręgu korpusu.

Bezpośrednim organem dowódcy dywizji jest sztab, z szefem sztabu na czele.

Dowódca piechoty dywizyjnej jest pomocnikiem dowódcy dywizji w zakresie dotyczącym wyszkolenia piechoty.

Polska posiada w czasie pokoju 30 dywizyj piechoty, a mianowicie:

— 1	dywizja	piechoty	legionów	— Wilno,
— 2	"	"	"	— Kielce,
— 3	"	"	"	— Zamość,
— 4	"	"	"	— Toruń,
— 5	"	"	"	— Lwów,
— 6	"	"	"	— Kraków,
— 7	"	"	"	— Częstochowa,
— 8	"	"	"	— Modlin,
— 9	"	"	"	— Siedlce,
— 10	"	"	"	— Łódź,
— 11	"	"	"	— Stanisławów,

— 12	dywizja	piechoty	— Tarnopol,
— 13	"	"	— Równe,
— 14	"	"	— Poznań,
— 15	"	"	— Bydgoszcz,
— 16	"	"	— Grudziądz,
— 17	"	"	— Gniezno,
— 18	"	"	— Łomża,
— 19	"	"	— Wilno,
— 20	"	"	— Słonim,
— 21	"	"	— Bielsko,
— 22	"	"	— Przemyśl,
— 23	"	"	— Katowice,
— 24	"	"	— Jarosław,
— 25	"	"	— Kalisz,
— 26	"	"	— Skierniewice,
— 27	"	"	— Kowel,
— 28	"	"	— Warszawa,
— 29	"	"	— Grodno,
— 30	"	"	— Kobryń.

górska

"

Wielkie jednostki kawalerji.

Dywizja kawalerji w czasie pokoju składa się z dowództwa dywizji, 3 brygad kawalerji, 2 dywizjonów artylerji konnej, szwadronu pionierów i szwadronu samochodów pancernych.

Brygada składa się z 2-ch pułków kawalerji.

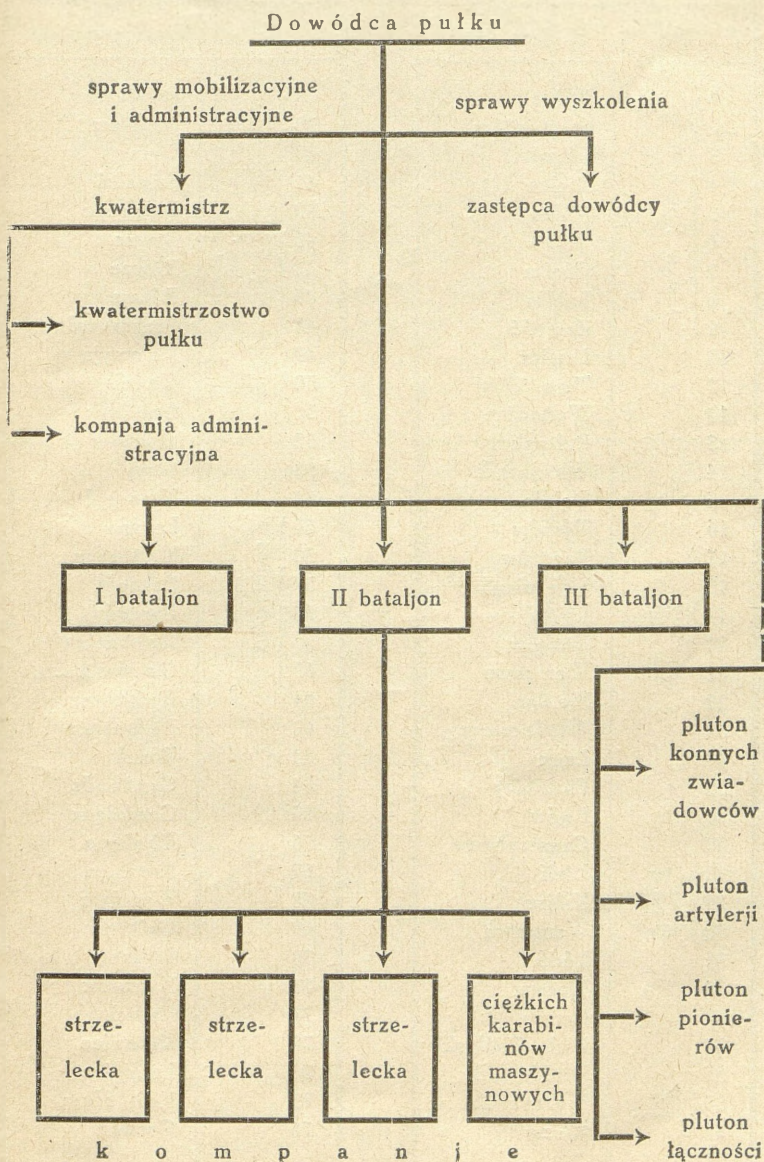
Samodzielna brygada kawalerji składa się z 2, 3 lub 4 pułków kawalerji, dywizjonu artylerji konnej i szwadronu samochodów pancernych.

4. Małe jednostki.

Piechota.

Pułk piechoty jest formacją, która stanowi podczas pokoju ośrodek wyszkolenia szeregowych niezawodowych oraz ośrodek administracji i mobilizacji.

Organizacja pułku piechoty.

Pułki piechoty.

Nr	Miejsce postoju	Nr	Miejsce postoju
1	Wilno	38	Przemyśl
2	Sandomierz	39	Jarosław
3	Jarosław	40	Lwów
4	Kielce	41	Suwałki
5	Wilno	42	Białystok
6	Wilno	43	Dubno
7	Chełm	44	Równe
8	Lublin	45	Równe
9	Zamość	48	Stanisławów
10	Łowicz	49	Kołomyja
11	Tarn. Góry	50	Kowel
12	Wadowice	51	Brzeżany
13	Pułtusk	52	Złoczów
14	Włocławek	53	Stryj
15	Dęblin	54	Tarnopol
16	Tarnów	55	Leszno
17	Rzeszów	56	Krotoszyn
18	Skierniewice	57	Poznań
19	Lwów	58	Poznań
20	Kraków	59	Inowrocław
21	Warszawa	60	Ostrów Pozn.
22	Siedlce	61	Bydgoszcz
23	Włodzimierz	62	Bydgoszcz
24	Łuck	63	Toruń
25	Piotrków	64	Grudziądz
26	Lwów	65	Grudziądz
27	Częstochowa	66	Chełmno
28	Łódź	67	Brodnica
29	Kalisz	68	Września
30	Warszawa	69	Gniezno
31	Łódź	70	Pleszew
32	Modlin	71	Zambrów
33	Łomża	72	Radom
34	Biała Podlaska	73	Katowice
35	Brześć n/B.	74	Lubliniec
36	Warszawa	75	Król. Huta
37	Kutno	76	Grodno

Nr	Miejsce postoju
77	Lida
78	Baranowicze
79	Słonim
80	Słonim
81	Grodno
82	Brześć n/B.
83	Kobryń
84	Pińsk
85	Nowowilejka
86	Mołodeczno

Pułki strzelców podhalańskich.

Nr	Miejsce postoju
1	Nowy Sącz
2	Sanok
3	Bielsko
4	Cieszyn
5	Przemyśl
6	Stryj

Bataljony strzelców.

Nr	Miejsce postoju
1	Chojnice
2	Starogard
3	Rembertów

K a w a l e r j a.

Kawalerja składa się:

z 3-ch pułków szwoleżerów,

27-miu pułków ułanów,

i 10-ciu pułków strzelców konnych.

Skład pułku kawalerji:

drużyna dowódcy,

pluton łączności,

4-ry szwadrony linjowe,

szwadron karabinów maszynowych,

szwadron zapasowy.

A r t y l e r j a.

Artylerja składa się:

- z 30 pułków artylerji lekkiej, wchodzących w skład dywizyj piechoty,
- 10-ciu pułków artylerji ciężkiej,
- 1-go pułku artylerji najcięższej,
- 14-tu dywizjonów artylerji konnej, wchodzących w skład wielkich jednostek kawalerji,
- 1-ego dywizjonu artylerji pieszej,
- 1 pułku i 6-ciu samodzielnych dywizjonów artylerji przeciwlotniczej.

Skład pułku artylerji:

- drużyna dowódcy,
- drużyna łączności,
- 3 dywizjony.

Dywizjon artylerji składa się:

- z drużyny dowódcy,
- 2-3-ch bateryj.

A e r o n a u t y k a.

Pułk lotniczy składa się:

- z dowództwa pułku,
- kwaterymistrzostwa,
- oddziału portowego,
- dywizjonu szkolnego,
- 2-3 dywizjonów linjowych, myśliwskich lub niszczy-
cielskich,
- parku lotniczego.

Polska posiada:

- 6 pułków lotniczych,
- 1 dywizjon lotnictwa morskiego,
- 2 bataljony balonowe.

I n ż y n i e r j a.

W o j s k a s a p e r s k i e składają się:

z 8 bataljonów saperów,

1-go bataljonu mostowego,

1-go bataljonu elektrotechnicznego,

1-go bataljonu silnikowego,

2-ch bataljonów mostów kolejowych.

W o j s k a ł ą c z n o ś c i składają się:

z 8 bataljonów telegraficznych lub kadr bataljonów telegraficznych,

1-go pułku radiotelegraficznego.

W o j s k a p a n c e r n e.

Polska posiada pułki czołgów, dywizjony samochodów pancernych, oraz dywizjony pociągów pancernych.

ROSJA.

1. *Najwyższe organa władz wojskowych.*

Naczelną instytucją Z. S. R. R., posiadającą pełnię władzy suwerennej, jest Związkowy Zjazd Sowietów.

W przerwach pomiędzy okresami zjazdów władza ta przechodzi na delegaturę Zjazdu Sowietów, którą jest Centralny Komitet Wykonawczy Związku Z. S. R. R.

Centralnemu Komitetowi Wykonawczemu Z. S. R. R. podlega Rada Komisarzy Ludowych, która jest najwyższym organem administracyjnym państwa.

Przy Radzie Komisarzy Ludowych istnieje Rada Pracy i Obrony, która prowadzi całokształt spraw związanych z obroną państwa.

Na czele wojska lądowego i marynarki stoi Rewolucyjna Rada Wojenna, której przewodniczącym jest komisarz spraw wojskowych i morskich.

2. Okręgi wojskowe.

Terytorjum Z. S. R. R. jest podzielone pod względem wojskowo-administracyjnym na 11 okręgów wojskowych lub równorzędnych, noszących nazwy armij, lub krajowego komisarjatu.

Są to:	Siedziba sztabu:
Moskiewski Okręg Wojskowy	Moskwa
Leningradzki " "	Leningrad
Białoruski " "	Smoleńsk
Ukraiński " "	Charków
Przywołański " "	Samara
Północno-Kaukaski Okręg Wojskowy	Rostów
Syberyjski " "	Nowo-Mikołajewsk
Kaukaska Krasnoznamienная armja	Tyflis
Specjalna Armja Dalekiego Wschodu	Chabarowsk
Środkowo-Azjatycki Okręg Wojskowy	Taszkient
Kozackiej Autonomicznej Rzeczypospolitej Socjalistycznej	Alma-Ata

Na czele okręgu wojskowego stoi dowódca okręgu, który jest odpowiedzialny za karność, wykonanie ustaw i rozkazów władzy wojskowej; obowiązkiem jego jest utrzymywanie wojska w gotowości bojowej (sprawy organizacyjne, mobilizacyjne i wyszkolenia).

Dowódcy okręgu wojskowego podlegli są komendantom okręgów terytorjalnych, podporządkowani częściowo przez dowódców dywizji i korpusu, częściowo bezpośrednio.

Zakres ich pracy obejmuje:

- kierownictwo pracami rejonowych komisarjatów wojennych w odniesieniu do spraw uzupełniania i mobilizacji jak:
- ewidencję osób podlegających służbie wojskowej, koni i środków przewozowych,
- plan mobilizacji personalnej i materiałowej.

Komendantom okręgów terytorjalnych podporządkowane są wojskowe komisariaty (wojenkom). Zakres pracy rejonowych komisarzy jest podobny do prac komendanta okręgu terytorjalnego zwężony do obszaru rejonu.

3. *Stan liczebny wojska.*

Oficjalnie stan ilościowy wojska wynosi 570 tysięcy ludzi, ponadto trzeba jeszcze uwzględnić 180 tysięcy szkolących się w formacjach terytorjalnych i 485 tysięcy szkolących się poza oddziałami.

4. *Wielkie jednostki.*

K o r p u s p i e c h o t y.

Składa się z:

kwatery głównej,
2-3 dywizyj piechoty,
bataljonu saperów,
kompanji łączności,
pułku artylerji ciężkiej,
wydziału politycznego,
szefostwa służb zaopatrzenia,
trybunału rewolucyjnego.

Dowódca korpusu jest odpowiedzialny za wyszkolenie i karność korpusu.

K o r p u s k a w a l e r j i.

Korpus kawalerji na stopie pokojowej składa się:

z kwatery głównej,
2 dywizyj kawalerji i ewentualnie 1-ej samodzielnej
brygady kawalerji,
samodzielnego szwadronu łączności,
wydziału politycznego.

D y w i z j a p i e c h o t y

W skład każdej dywizji wchodzi:

3 pułki piechoty,
szwadron kawalerji dywizyjnej,
1 pułk artylerji polowej,
kompanja łączności,
kompanja saperów.

D y w i z j e i b r y g a d y k a w a l e r j i.

Rozróżnia się:

dywizje kawalerji kadrowe,
dywizje kawalerji terytorjalne,
brygady kawalerji kadrowe (samodzielne).

Dywizja kawalerji składa się:

z 3 brygad kawalerji — po 2 pułki każda.

Samodzielna brygada kawalerji składa się:

z 2-3 pułków kawalerji.

5. *Małe jednostki.*

P u ł k p i e c h o t y

P u ł k p i e c h o t y składa się:

z 3-ch bataljonów,
dywizjonu artylerji,

ponadto

plutonu konnych zwiadowców,
plutonu łączności,
plutonu technicznego (pionierów),
plutonu chemicznego.

B a t a l j o n p i e c h o t y składa się:

z 3-ch kompanij strzeleckich,

kompanij ciężkich karabinów maszynowych,
plutonu artylerji bataljonowej.

K o m p a n j a s t r z e l e c k a składa się:

z 3-ch plutonów strzeleckich,
drużyny ciężkich karabinów maszynowych,
plutonu dowództwa (sekcja łączności, nosiciele amunicji i sanitarna).

K o m p a n j a c i e ż k i c h k a r a b i n ó w m a s z y n o w y c h składa się:

z 3-ch plutonów po 2 ciężkie karabiny maszynowe.

P l u t o n a r t y l e r j i b a t a l j o n o w e j jest uzbrojony w jedno działko 37 mm i moździerz 58 mm.

P l u t o n s t r z e l e c k i.

Dowódca plutonu ma zastępcę-observatora i 2-ch gońców; dowodzi on:

- 2-ma drużynami ręcznego karabina maszynowego (każda z 5 strzelców): dowódca, celowniczy z pomocnikiem, 2-ch amunicyjnych i
- 3-ma drużynami strzeleckimi, każda w składzie: dowódcy, siedmiu strzelców, grenadjera (z garłaczem), pomocnika, oraz amunicyjnego.

U z b r o j e n i e p i e c h o t y stanowi:

karabin rosyjski kal. 7.62 systemu Mossina wzór 1891 z bagnetem,

ręczny karabin maszynowy Diegtiarewa,

ciężki karabin maszynowy Maxima,

garłacz karabinowy systemu Djakonowa (donośność od 150 — 850 m),

granaty ręczne i karabinowe,

maska przeciwgazowa.

P u ł k k a w a l e r j i.

W skład pułku wchodzi:

4 szwadrony linjowe,

szwadron ciężkich karabinów maszynowych i
pluton łączności oraz pionierów.

Szwadron linjowy składa się z 4 plutonów po dwie drużyny linjowe i 1 drużyna (lekkiego) karabina maszynowego. (Drużyna — 12 ludzi).

Szwadron ciężkich karabinów maszynowych jest uzbrojony w 16 karabinów maszynowych.

A r t y l e r j a.

Artylerja dzieli się na:

-- artylerję wchodzącą w skład wielkich jednostek,

— artylerję stanowiącą odwód naczelnego dowództwa.

Artylerja wchodząca w skład wielkich jednostek dzieli się na artylerję korpusów i artylerję dywizyj.

Artylerję korpusów tworzą pułki artylerji ciężkiej. Pułk składa się z 3-ch dywizjonów — dywizjon z 3 bateryj.

Artylerja ciężka jest uzbrojona w haubice 122 mm.

Artylerję dywizyj tworzą pułki artylerji polowej, po jednym na każdą dywizję piechoty. Każdy pułk artylerji polowej składa się z 10 bateryj.

Ponadto istnieją:

dywizjony artylerji konnej — po 1-ym przy każdej dywizji kawalerji,

dywizjony (baterje) artylerji konnej — po 1-ym przy każdej brygadzie kawalerji.

Artylerja odwodu naczelnego wodza składa się z dywizyj i brygad artylerji, częściowo zmotoryzowanych.

Skład dywizji artylerji:

- 1 pułk artylerji polowej (lekkiej),
- 1 pułk artylerji ciężkiej (zmotoryzowany),
- 1 pułk artylerji najcięższej (częściowo zmotoryzowany, częściowo na platformach kolejowych),
- 1 pułk przeciwlotniczy (częściowo zmotoryzowany, częściowo o zaprzęgu konnym).

Broń pancerna.

Rozwój broni pancernych w Z. S. R. R. jest bardzo intensywny. Rozwój ten pochłania olbrzymie sumy i jest oparty na uruchomionym w ciągu ostatnich 2 lat sowieckim przemyśle samochodowo - ciągnikowym.

W skład broni pancernej wchodzi: formacje pociągów pancernych, formacje samochodów pancernych i formacje czołgów.

Pociągi pancerne istnieją w postaci samodzielnych pociągów pancernych i w postaci dywizjonów.

Pociąg pancerny składa się z części bojowej, t. j.: drezyn, platform kontrolnych, jednego lub dwóch wagonów opancerzonych i parowozu opancerzonego, oraz z części gospodarczej, t. j. parowozu i kilkudziesięciu wagonów mieszkalnych i towarowych.

Pociągi pancerne dzieli się na polowe lekkie i polowe ciężkie.

Polowy lekki pociąg pancerny ma dwa wagony pancerne uzbrojone, każdy w 2 działa 76 mm i 4 — 6 ciężkich karabinów maszynowych.

Polowy ciężki pociąg pancerny ma 1 lub 2 wagony pancerne uzbrojone w 1 lub 2 działa dalekonośne ciężkie i 2 do 3 ciężkich karabinów maszynowych.

Dywizjony samochodów pancernych wchodzi w skład wielkich jednostek kawalerji i jednostek zmechanizowanych.

Dywizjon składa się z 3-ch plutonów po 3 samochody pancerne.

W ostatnich czasach rozpoczęto budować 3-osiowe terenowe samochody pancerne, uzbrojone w 1 działko i 2 ciężkie karabiny maszynowe.

Czołgi.

Czołgi są zorganizowane w pułki, samodzielne bataliony i samodzielne kompanie.

Sowieckie czołgi są w większości pochodzenia krajowego, np. seryjny lekki 6-cio tonnowy szybkobieżny czołg sowiecki „MS” lub 2 tonnowe tankietki. Są również czołgi pochodzenia zagranicznego.

Lotnictwo.

Na czele lotnictwa stoi szef lotnictwa wojskowego. Organem jego pracy jest zarząd (departament) lotnictwa.

Zarządowi lotnictwa podlegają pod względem fachowym szefostwa lotnictwa okręgów wojskowych.

Szef lotnictwa okręgu jest dowódcą sił lotniczych swego okręgu. Podlegają mu brygady lotnicze, w których skład wchodzi dywizjony, samodzielne eskadry i parki lotnicze.

Ilość dywizjonów, samodzielnych eskadr i parków w brygadach lotniczych jest zmienna.

Dywizjon składa się z 3-ch eskadr.

NIEMCY.

1. Władze najwyższe.

Naczelnym dowódcą sił zbrojnych (Wehrmacht) jest prezydent Rzeszy Niemieckiej.

Na czele wojska lądowego (Reichsheer) oraz marynarki wojennej stoi minister sił zbrojnych.

Wojsko lądowe obejmuje 2 grupy (Gruppen-Komando)
— I grupa (wschodnia) o składzie 4-ch dywizyj piechoty i 2 dywizyj kawalerji.

Siedziba sztabu I grupy — Berlin.

— II grupa (zachodnia) o składzie 3-ch dywizyj piechoty i 1-ej dywizyj kawalerji.

Siedziba sztabu II grupy — Kassel.

Do kompetencji dowódców grup należy przedewszystkiem nadzór nad wyszkoleniem podległych im oddziałów. Grupy posiadają charakter dowództw frontów.

Okręgi wojskowe.

Cały obszar Rzeszy Niemieckiej jest podzielony na 7 okręgów — w każdym z nich jest rozmieszczona jedna dywizja piechoty. Dowódcy dywizyj są jednocześnie dowódcami danych okręgów, czyli dowódcami terytorjalnymi, którym podlegają oprócz jednostek własnej dywizji piechoty, wszystkie inne oddziały, obozy warowne, obozy ćwiczeń i urzędy rozmieszczone na obszarze danego okręgu.

Dowódca dywizji ma do swego rozporządzenia dowódców piechoty i artylerji dywizyjnej.

Okręgi:

- I Królewiec obejmuje Prusy Wschodnie,
- II Szczecin — Pomorze, Meklenburgję, Szlezwik,
- III Berlin — Brandenburgję i Śląsk,
- IV Drezno — Saksonję,
- V Stuttgart—Wirtembergję, Badenję, Hesję i Turyngję,
- VI Monaster — Hannower, Bruświk, Oldenburg i Westfalję,
- VII Monachjum — Bawarję.

Dywizja piechoty.

Skład dywizji piechoty jest następujący:

3 pułki piechoty podległe dowódcy piechoty dywizyjnej,

1 pułk artylerji polowej podległy dowódcy artylerji dywizyjnej,

1 bataljon saperów podległy dowódcy piechoty dywizyjnej.

1 bataljon łączności,

1 dywizjon samochodowy,

1 dywizjon taborowy *), podległy dowódcy artylerji dywizyjnej,

1 oddział sanitarny.

Dywizje kawalerji.

— 1 dywizja kawalerji (dowództwo w Frankfurcie nad Odrą) ma pułki kawalerji rozmieszczone na obszarach okręgów: I, II, III i IV,

— 2 dywizja kawalerji (dowództwo w Wrocławiu) ma pułki rozmieszczone na obszarach okręgów: III i IV,

— 3 dywizja kawalerji (dowództwo w Weimarze) ma pułki rozmieszczone na obszarach okręgów: II, V, VI i VII.

Skład każdej dywizji kawalerji:

6 pułków kawalerji,

1 dywizjon artylerji konnej, należący do jednego z pułków artylerji polowej (w 3-cim pułku artylerji — jako dywizjon IV i V; w 6-ym pułku artylerji — jako dywizjon IV).

*) Co do dywizjonu taborowego to należy podkreślić, iż oficjalna nazwa niemiecka „Fahrrabteilung“ nie odpowiada zupełnie rzeczywistemu stanowi rzeczy. Kadra bowiem taborów konnych jest w dywizjonie taborowym bardzo nieliczna, natomiast mieszczą się w niej kadry różnych innych jednostek artylerji i specjalnych, których Niemcy z uwagi na traktat wersalski nie mogą oficjalnie umieścić w ciasnych ramach swej organizacji wojskowej. Tu właśnie mieszczą się takie oddziały jak: oddziały zwiadowcze i pomiarowe artylerji, oddziały chemiczne i t. p. Z tych też względów dywizjon taborów podporządkowany został dowódcy artylerji dywizyjnej.

Małe jednostki.

Piechota.

Niemcy mają 21 pułków piechoty.

Skład:

3 bataljony linjowe (w tem na każdą dywizję 1 bataljon strzelców),

1 bataljon wyszkolenia,

4 plutony łączności, rozdzielone na dowództwo pułku i bataljony,

1 kompanja moździerzy piechoty.

Kompanja moździerzy piechoty składa się z 4-ch plutonów po 3 moździerze. Jeden pluton jest uzbrojony w moździerze średnie, pozostałe w lekkie.

Bataljon składa się ze sztabu bataljonu, 3-ch kompanij strzeleckich, 1 kompanji ciężkich karabinów maszynowych i plutonu łączności.

Kompanja strzelecka składa się z drużyny dowódcy i 3 plutonów strzeleckich.

Pluton strzelecki według nowej organizacji składa się z 3 drużyn jednolitych, t. zw.: „Einheitsgruppen”, organizacyjnie zbliżonych do naszej drużyny strzeleckiej (1 dowódca i 12 — 14 strzelców, w tem 4 jako obsługa lekkiego karabina maszynowego).

Kompanja ciężkich karabinów maszynowych składa się z 4-ch plutonów po 3 karabiny maszynowe. Czwarty pluton nosi nazwę „towarzyszącego”; cała jego obsługa jeździ na wozach.

Kawalerja.

Niemcy mają 18 pułków kawalerji o 4 szwadronach linjowych i 5 szwadronie wyszkolenia. Ponadto 7 pułków

kawalerji ma szóste szwadrony, przeznaczone na kawalerję dywizyjną przy dywizjach piechoty.

Artylerja.

Niemcy mają 7 pułków artylerji polowej (po jednym przy każdej dywizji piechoty).

Pułk artylerji polowej składa się z 3-ch dywizjonów i 1-ej baterji wyszkolenia. Część bateryj w pułku jest zmortoryzowana.

Artylerja konna składa się z 3-ch dywizjonów po jednym dywizjonie dla 1, 2 i 3 dywizji kawalerji.

Traktatem wersalskim zezwolono Reichswehrze na posiadanie w obozie warownym Królewiec unieruchomionych ciężkich dział w ilości 38 armat, haubic i moździerzy.

Saperzy.

Ogólna ilość wojsk saperskich wynosi 7 bataljonów (po 1-ym przy każdej dywizji piechoty).

Bataljon składa się z 2-ch kompanij saperów, oraz 1-ej kolumny pontonowej i 1-go plutonu reflektorów.

Łączność.

Ogólna ilość wojsk łączności wynosi 7 bataljonów (po 1-ym przy każdej dywizji piechoty).

Bataljon łączności składa się z 2-ch kompanij.

Wojskowego lotnictwa i jednostek broni pancernej Niemcom w myśl traktatu wersalskiego mieć nie wolno. Przyjąć jednak należy, że na wypadek wojny bronie te się pojawiają.

CZECHOSŁOWACJA.

1. *Władze najwyższe.*

Najwyższym zwierzchnikiem sił zbrojnych w czasie wojny i w czasie pokoju jest prezydent Rzeczypospolitej. Na wypadek wojny prezydent wyznacza naczelnego wodza.

Minister obrony narodowej jest dowódcą sił zbrojnych Rzeczypospolitej w czasie pokoju. Kieruje on wyszkoleniem, zaopatrzeniem, administracją, oraz mobilizacją i przygotowaniem do wojny wojska — w tym celu jest mu podporządkowany Sztab Główny.

2. *Okręgi wojskowe.*

Cały obszar Rzeczypospolitej jest podzielony na 4 okręgi wojskowe, są to:

- I Czechy — z siedzibą sztabu okręgu w Pradze,
- II Morawy i Śląsk — z siedzibą sztabu okręgu w Brnie.
- III Zachodnia i Centralna Słowaczyna — z siedzibą sztabu okręgu w Bratysławie.
- IV Wschodnia Słowaczyna i Ruś Przykarpacka — z siedzibą sztabu okręgu w Użhorodzie.

Dowódcy okręgu wojskowego podlegają dowódcy dywizyj, którzy mają władzę terytorjalną na obszarze dywizyjnym (podlegają im urzędy okręgów poborowych).

3. *Wielkie jednostki.*

Piechota.

Piechota składa się z 12 dywizyj piechoty (z 4 pułków piechoty każda) i 2 brygad górskich.

Każda dywizja piechoty składa się:

- z 2 brygad piechoty (po 2 pułki piechoty),
- 1 bataljonu strzelców,

U w a g a: 1, 6 i 9 dywizje piechoty nie mają bataljonu strzelców.

1 brygady artylerji.

K a w a l e r j a.

Kawalerja składa się z 3 brygad po 3 lub 4 pułki kawalerji i 1 szwadronie cyklistów.

Dywizjony samochodów pancernych należące do bataljonu czołgów są przydzielane do kawalerji wyłącznie na czas ćwiczeń polowych.

4. *Małe jednostki.*

P i e c h o t a.

Piechota składa się z 48 pułków piechoty, 4 pułków piechoty górskiej i 10 bataljonów strzelców granicznych, o stanach zbliżonych do etatów wojennych.

Pułk piechoty składa się:

z kompanji administracyjnej,

kompanji technicznej,

3 bataljonów,

1 bataljonu zapasowego.

K o m p a n j a t e c h n i c z n a składa się:

z plutonu pionierów,

plutonu łączności, i

plutonu broni towarzyszącej (moździerzy).

B a t a l j o n p i e c h o t y składa się:

z 3 kompanij strzeleckich,

1 kompanji ciężkich karabinów maszynowych.

K o m p a n j a s t r z e l e c k a składa się:

z 4 plutonów po 3 drużyny każdy.

Drużyna posiada 2 sekcje, z których jedna jest ręcznego karabina maszynowego.

Kompanja ciężkich karabinów maszynowych składa się z 3-ch plutonów po dwie drużyny, przyczem każda drużyna ma tylko jeden ciężki karabin maszynowy.

Kawalerja.

Ogółem kawalerja składa się z 10 pułków.

Pułek kawalerji składa się:

z 2 dywizjonów,
szwadronu łączności.

Dywizjon kawalerji składa się:

z 2 szwadronów linjowych (3 plutony każdy),
1 szwadronu ciężkich karabinów maszynowych (6 karabinów).

Artylerja.

Artylerja polowa:

12 dywizyjnych brygad artylerji.

Ogółem składa się:

z 16 pułków armat polowych,
14 pułków haubic.

Każdy z tych pułków składa się:

z 3 dywizjonów (pułki haubic z 2).

Dywizjon armat polowych składa się z 3 bateryj. Dywizjon haubic — z 2 bateryj.

Artylerja górska.

Ogółem artylerja górska składa się z 2 pułków — każdy z tych pułków ma 2 (lub 3) dywizjony po 3 baterje, uzbrojone w specjalne armaty górskie i haubice górskie oraz 12 samodzielnych dywizjonów artylerji górskiej.

Artylerja ciężka.

Ogółem artylerja ciężka składa się z 5 pułków.

Artylerja specjalna.

Artylerję specjalną tworzą:

3 pułki artylerji przeciwlotniczej,

1 kompanja balonowo - obserwacyjna.

Broń pancerna.

Bataljon broni pancernej składa się:

z 1 kompanji czołgów,

1 kompanji pociągów pancernych,

1 kompanji zapasowej.

Ogółem jest 12 bataljonów broni pancernej, wchodzących w skład każdej dywizji piechoty.

Lotnictwo.

Lotnictwo składa się z 5 pułków.

Każdy pułk lotniczy posiada:

2 bataljony lotnicze po 5 — 6 kompanij (eskadr),

1 sekcję fotograficzną,

1 bataljon rezerwowy,

1 park lotniczy.

Inżynierja.

W skład wojsk inżynierji wchodzi:

5 pułków inżynierji,

1 pułk kolejowy.

Łączność.

W skład wojsk łączności wchodzi 3 bataljony łączności.

RUMUNJA.

1. Najwyższa władza wojskowa.

Naczelnym dowódcą wszystkich sił zbrojnych państwa jest król. Król posiada do swego osobistego rozporządzenia Królewski Sztab z generałem na czele.

Kierownictwo wszystkimi siłami zbrojnymi państwa jest skoncentrowane w ręce ministra wojny, który podporządkowany jest bezpośrednio królowi.

Minister wojny prowadzi wszystkie sprawy związane z przygotowaniem mobilizacyjnym i administracją sił zbrojnych, współpracując z szefem sztabu głównego prowadzi on sprawy organizacyjne, wyszkoleniowe i mobilizacyjne sił zbrojnych oraz opracowuje plany operacyjne.

Przy ministrze wojny jest Rada Obrony Państwa, która przedstawia wnioski królowi w sprawach zasadniczych, dotyczących przygotowań mobilizacyjnych i operacyjnych.

2. Wojskowe okręgi terytorjalne.

Obszar Rumunji jest podzielony na 7 wojskowych okręgów terytorjalnych, na których czele stoją dowódcy okręgów korpusów, podporządkowani dowódcy odnośnego korpusu wojska.

Okręgi terytorjalne korpusów są podzielone na dywizyjne; dywizyjne na brygadowe, te zaś na pułkowe. Zadania okręgów pułkowych są podobne do zadań naszych powiatowych komend uzupełnień.

3. Wielkie jednostki.

K o r p u s y.

Rumunja ma:

7 korpusów — każdy z nich z 3 dywizyj i formacyj pozadywizyjnych,

1 korpus strzelców z 2 dywizyj (ochrony pogranicza).

D y w i z j e.

Ogółem ma Rumunja:

21 dywizyj piechoty po 3 pułki piechoty (5 dywizyj ma po 4 pułki piechoty),

- 2 dywizje strzelców górskich (po 3 pułki piechoty),
- 3 dywizje kawalerji po 3 brygady,
- 1 dywizja kawalerji — 2 brygady.

4. *Małe jednostki.*

Piechota.

Piechota składa się z:

- 21 brygad po 3 pułki piechoty,
- 2 brygad strzelców,
- 1 brygady strzelców po 2 pułki.

Ogółem:

- 66 pułków piechoty i strzelców,
- 12 bataljonów strzelców,
- 3 kompanij cyklistów.

Pułk piechoty lub strzelców składa się:
z 1 kompanij specjalistów,
2 lub 3 bataljonów.

Bataljon składa się z 3 kompanij strzeleckich i jednej ciężkich karabinów maszynowych, plutonu broni towarzyszącej.

Kompanja strzelecka składa się z 4 plutonów, pluton z 2 drużyn. Każda drużyna składa się z 2 sekcij, z których jedna jest sekcja ręcznego karabina maszynowego.

Kompanja ciężkich karabinów maszynowych składa się z 4 plutonów po 2 ciężkie karabiny maszynowe.

Pluton broni towarzyszącej uzbrojony jest w 1 armatkę 37 mm i 2 moździerze 53 mm.

Kawalerja.

Kawalerja składa się z 10 brygad. Ogółem 21 pułków. Pułk składa się:
ze szwadronu specjalistów,

2 dywizjonów (po 2 szwadrony) i

1 szwadronu ciężkich karabinów maszynowych.

Z ogólnej ilości pułków kawalerji 8 pułków ma nieco odmienny skład, a mianowicie:

3 dywizjony (po 2 szwadrony),

1 szwadron ciężkich karabinów maszynowych.

Artylerja.

Artylerja składa się:

z 21 pułków artylerji polowej,

21 pułków haubic,

3 dywizjonów artylerji konnej,

6 dywizjonów artylerji górskiej,

7 pułków artylerji ciężkiej.

Broń pancerna.

Istnieje 1 pułk czołgów.

Lotnictwo.

Wojska lotnicze tworzą:

3 dywizjony obserwacyjne,

1 dywizjon niszczycielski,

2 dywizjony myśliwskie,

1 dywizjon morski,

1 dywizjon balonowy.

Inżynierja.

Ogólna ilość wojsk inżynierji:

2 pułki wojsk kolejowych,

1 pułk łączności,

1 pułk pontonowy,

7 pułków saperów,

2 bataljony saperów górskich.

ROZDZIAŁ C.

WOJENNA ORGANIZACJA PIECHOTY.

Wojenna organizacja wojska jest tajemnicą ściśle strzeżoną przez każde państwo.

Mniejsze związki organizacyjne wojska nie różnią się w czasie wojny od przyjętych w czasie pokoju i są ogłaszane w oficjalnych regulaminach każdego państwa, natomiast wyższe związki organizacyjne, ich stany liczebne, skład pocztów dowódców, środki przewozowe i wyposażenie materiałowe nie mogą być ujawnione. Dlatego też szczegóły organizacji wojennej, rozpoczynając od plutonu w górę, przyjmowane w ćwiczeniach bojowych i na manewrach, muszą być tak strzeżone, aby uchronić je od obcego wywiadu, który zawsze i stale pracuje w kierunku zbierania tych szczegółów, aby z informacji niekiedy napozór drobnych i małowartościowych zestawiać ogólny pogląd na całokształt przygotowań wojennych.

Żołnierz musi zachowywać wielką wstrzeźliwość w udzielaniu informacji o wojsku.

Rozdział niniejszy omawia wojenną organizację ogólnie, nie opierając się na żadnem z państw, a tem bardziej na własnej organizacji wojennej.

Zadaniem tego rozdziału jest podać oficerowi rezerwy ogólne zasady organizacyjne oddziałów piechoty w czasie wojny.

Wojenna organizacja piechoty w wojskach wszystkich państw jest oparta na jednakowych zasadach ogólnych.

W ogólnych zarysach wojenna organizacja małych jednostek może być określona w przybliżeniu, na podstawie pokojowej ich organizacji — jednak szczegóły organizacyjne zawsze będą tem trudniejsze do ustalenia, im wyższą jednostkę się studjuje.

Najistotniejszy wpływ na organizację wojska wywiera postęp techniki w dziedzinie sprzętu walki.

Karabiny maszynowe zmieniły organizację piechoty z 1914 roku. Rozwój lotnictwa spowodował organizację oddziałów piechoty przeznaczonych do obrony przeciwlotniczej (formacje przeciwlotnicze ciężkich karabinów maszynowych). Rozpowszechnienie lekkiej broni stromotorowej spowodowało organizowanie pododdziałów broni towarzyszącej piechoty. Postęp w broni pancernej (czołgi, samochody pancerne, pociągi pancerne) i konstruowanie coraz to nowszych i udoskonalanych typów przyczyniają się do rozwoju formacyj pancernych, a zarazem zmuszają do poszukiwań najodpowiedniejszej broni, zwalczającej ich opancerzenie.

Ogólne zasady.

Wojenna organizacja jednostek musi być dostosowana do warunków polowych, w jakich znajdują się one w czasie wojny.

1. Dowódca każdego oddziału musi mieć środki dowodzenia, aby mógł wprowadzić w czyn decyzję wpływającą z otrzymanego od swego przełożonego zadania bojowego.

Jedynie dowódca najniższego związku organizacyjnego, jakim jest drużyna lub sekcja, nie ma organizacyjnie przewidzianych żadnych środków dowodzenia, przekazuje on swoją decyzję wykonawcom bezpośrednio głosem, znakiem, lub gwizdkiem. Drużyna zajmuje na polu walki przestrzeń, którą może opanować dowódca drużyny głosem, lub też działając własnym przykładem zmusić swych podwładnych do wykonania żadanego przez niego czynu.

Dowódcy wyższych niż drużyna, związków organizacyjnych piechoty muszą mieć środki dowodzenia, gdyż:

- podległe oddziały zajmują przestrzeń, która nie da się opanować głosem,
- praca dowodzenia wymaga bardziej skomplikowanych czynności.

2. Oddziały muszą być zdolne do walki i ciągłych zmian miejsca, a więc mieć niezbędny zapas środków walki (amunicję), ewakuacji (personel i środki sanitarne), oraz środki do zaopatrywania w żywność (kuchnie polowe, wozy żywnościowe).

Najniższym związkiem administracyjnym i gospodarczym w piechocie wszystkich państw jest kompanja.

Pluton strzelecki.

Skład plutonu strzeleckiego przyjęty w czasie pokoju na ogół nie ulega zmianom w piechocie wszystkich państw. Ze względu na stany ćwiczebne kompanij, plutony strzeleckie mogą mieć zredukowaną ilość drużyn, jednak na ćwiczeniach bojowych pluton strzelecki zazwyczaj występuje w składzie drużyn (sekcij) przewidzianym na czas wojny.

Podręczniki wyszkolenia bojowego plutonu, lub też regulamin piechoty wojska któregokolwiek państwa podają zazwyczaj organizację plutonu wojennego.

Poza drużynami (sekcjami), wchodzącymi w skład plutonu, jego dowódca ma następujące środki dowodzenia:

- zastępcę dowódcy plutonu,
- obserwatora(rów), którego zadaniem jest obserwowanie pola walki plutonu i meldowanie o wszystkich zauważonych zmianach swemu dowódcy,
- gońców, których zadaniem jest przekazywanie bądź meldunków, bądź też rozkazów.

Wszyscy oni tworzą poczet dowódcy plutonu.

Przewiduje się zazwyczaj, że dowódca plutonu ma biedkę pod karabiny maszynowe i zapas amunicji.

Kompanja strzelecka.

Kompanja strzelecka składa się z 3 plutonów strzeleckich, drużyny dowódcy oraz taboru. Organizacja kompanji strzeleckiej w Rosji przewiduje ponadto pluton ciężkich karabinów maszynowych (2 karabiny).

Dowódca kompanji rozporządza (oprócz plutonów) dwiema grupami personelu pomocniczego:

- bojowa (poczet dowódcy), w skład której wchodzi:
 - obserwatorzy, których zadanie jest podobne do zadań obserwatorów w plutonach;
 - gońcy przekazują rozkazy i meldunki,
 - personel łączności, są to specjaliści w obsłudze telefonu, migaczy i innych środków łączności;
 - personel sanitarny, przeznaczony do okazywania pierwszej pomocy i przenoszenia ciężko rannych z pierwszej linii walki;
 - personel nosicieli amunicji, którzy donoszą amunicję z punktów amunicyjnych do źródeł ogniowych;

— a d m i n i s t r a c y j n o - g o s p o d a r c z a,
w której skład wchodzi:

- sierżant --szef,
- pisarz,
- podoficer żywnościowy,
- podoficer broni,
- podoficer rachunkowy,
- kucharze i pomocnicy,
- rzemieślnicy,
- woźnice.

Tabor kompanijny składa się z:

- wozu (wozów) amunicyjnego z kompanijnym zapasem amunicji,
- kuchni polowej,
- wozu przykuchennego,
- wozu (wozów) bagażowego.

Pluton ciężkich karabinów maszynowych.

Pluton ciężkich karabinów maszynowych składa się z 2 drużyn po dwa ciężkie karabiny maszynowe, bądź też z 3 karabinów maszynowych (Niemcy), z pocztu dowódcy i taboru.

Poczt dowódcy składa się:

- z zastępcy dowódcy plutonu,
- oceniacza odległości
- obserwatora(rów),
- gońców,
- rusznikarza.

T a b o r składa się:

- z woźniców,
- biedek pod ciężkie karabiny maszynowe,
- biedek lub wozów pod amunicję do ciężkich karabinów maszynowych.

Pluton broni towarzyszącej.

Organizacja plutonu jest ściśle zależna od broni w jaką jest on wyposażony; składa się on z obsługi poszczególnych rodzajów sprzętu (moździerzy, miotaczy min, działek piechoty), poczty dowódcy plutonu oraz taboru. Szczegóły organizacyjne poczty i taboru nie różnią się w zasadzie od plutonu ciężkich karabinów maszynowych.

Pluton broni towarzyszącej może wchodzić w skład organizacyjny kompanii karabinów maszynowych, może też być podległy bezpośrednio dowódcy bataljonu, a nawet zorganizowany w kompanię broni towarzyszącej, podległą wprost dowódcy pułku.

Kompania ciężkich karabinów maszynowych.

Kompania ciężkich karabinów maszynowych składa się:

- z drużyny dowódcy,
- 3 lub 4 plutonów ciężkich karabinów maszynowych,
- ewent. plutonu broni towarzyszącej,
- nosicieli amunicji, bądź obsługi punktu amunicyjnego, bądź też zapasowej obsługi ciężkich karabinów maszynowych,
- taboru.

Dowódca kompanii rozporządza (oprócz plutonów) dwiema grupami personelu pomocniczego:

- b o j o w ą (poczet dowódcy), w skład której wchodzi:
- oceniacz odległości,
- obserwatorzy,
- gońcy,
- personel łączności,
- personel sanitarny,
- rusznikarz,

oraz

- nosiciele amunicji, bądź obsługa punktu amunicyjnego.

go, bądź też zapasowa obsługa karabinów maszynowych,

— administracyjno-gospodarczą,
w skład której wchodzi:

- sierżant - szef,
- pisarz,
- podoficer rachunkowy,
- podoficer żywnościowy,
- podoficer broni,
- podoficer furazowy,
- kucharze i pomocnicy,
- rzemieślnicy,
- woźnice.

Tabor kompanijny składa się:

- z wozu (wozów) amunicyjnego,
- kuchni polowej,
- wozu przykuchennego,
- wozu furazowego,
- wozu (wozów) bagażowego.

Cały tabor kompanii ciężkich karabinów maszynowych, po zdjęciu sprzętu i amunicji z wozów i biedek, tworzy dwa rzuty:

- I rzut — wszystkie biedki i wozy pod broń i amunicję,
- II rzut — kuchnia polowa i wszystkie pozostałe wozy.

W kompanii jeden z plutonów ciężkich karabinów maszynowych przeznaczony może być do obrony przeciwlotniczej (jak np. w organizacji kompanii niemieckiej) przez wyposażenie go w specjalne pojazdy (wozy sprzężone, taczanki) i przewożenie całej obsługi, lub jej części wraz ze sprzętem, na tych pojazdach.

Bataljon piechoty.

Bataljon piechoty składa się:

- z drużyny dowódcy,
- 3 kompanij strzeleckich,
- 1 kompanji ciężkich karabinów maszynowych,
- plutonu broni towarzyszącej, o ile nie wchodzi w skład kompanji ciężkich karabinów maszynowych, lub nie tworzy kompanji broni towarzyszącej w pułku piechoty taboru.

Bataljon jest na czas wojny tak zorganizowany, aby gospodarczo był niezależny od pułku, w którego skład wchodzi; ma on personel administracyjno-gospodarczy.

Dowódca bataljonu rozporządza (oprócz kompanij) dwiema grupami personelu pomocniczego:

- bojową, w której skład wchodzi:
 - adjutant dowódcy bataljonu,
 - drużyna lub pluton łączności,
 - obserwatorzy,
 - konni luzacy,
 - lekarz z personelem sanitarnym;
- administracyjno-gospodarczą, w skład której wchodzi:

- oficer żywnościowy,
- oficer kasowy (płatnik),
- podoficerowie:

sierżant-szef,

broni,

gazowy,

rachunkowy,

oraz pisarze,

rzemieślnicy,

woźnice.

Wozy amunicyjne, bagażowe i stołowni oficerskiej tworzą tabor bataljonu.

Personel drużyny dowódcy bataljonu musi być zaprowiantowany przy jednej z kompanij, gdyż nie ma własnej kuchni polowej.

Pułk piechoty.

Pułk jest najwyższym związkiem organizacyjnym piechoty. Ma on siły do samodzielnego prowadzenia walki oraz środki dowodzenia, zaopatrywania i przeprowadzania ewakuacji.

P u ł k p i e c h o t y składa się

- z pocztu dowódcy (względnie sztabu dowódcy),
- kwatermistrzostwa,
- pododdziału administracyjnego z taborem,
- 3 bataljonów piechoty,
- oddziału konnych zwiadowców (plutonu, szwadronu),
- oddziału artylerji pułkowej (pluton, baterja, dywizjon),
- kompanji moździerzy, o ile plutony organizacyjnie nie są wcielone do bataljonów,
- oddziału łączności (plutonu, kompanji),
- oddziału pionierów (plutonu, kompanji),
- oddziału chemicznego (Rosja).

W pułku piechoty wyraźnie występuje podział czynności:

d o w o d z e n i a o d d z i a ł a m i b o j o w e m i,
do wykonywania tej pracy ma dowódca pułku do swego rozporządzenia adjutanta (szefa sztabu), który rozporządza poczem dowódcy (sztabem) i oddziałem łączności;

z a o p a t r y w a n i a, e w a k u a c j i i a d m i n i s t r o w a n i a — czyli wszystkie czynności, wchodzące w zakres pracy pułkowych organów służb —

do wykonywania tej pracy ma dowódca do swego rozporządzenia:

kwatrmistrza pułku i
lekarza pułkowego.

Poczet dowódcy pułku.

Skład:

- adjutant (szef sztabu),
- oficerowie pomocnicy adjutanta (szefa sztabu).
- podoficerowie,
- pisarze,
- luzacy konni,
- trębacz pułkowy.

Oddział łączności dowództwa pułku jest zazwyczaj silniej rozbudowany i wyposażony od drużyny (plutonu) łączności bataljonu.

Organa służb.

L e k a r z p u ł k o w y z personelem pomocniczym ma za zadanie udzielanie pomocy rannym, segregowanie ich i zorganizowanie planowej ich ewakuacji w czasie boju. W tym celu rozwija on bataljonowe punkty opatrunkowe w myśl wskazówek dowódcy pułku.

K w a t e r m i s t r z o w i pułku są podporządkowane:

- kwatermistrzostwo, gdzie skoncentrowana jest gospodarka:
 - żywnościowa,
 - pieniężna,
 - rachunkowa,
 - bronią i amunicją,
 - taborowa,
 - pododdziału administracyjnego oraz tabory.

Głównem zadaniem kwatermistrzostwa jest sprawne zaopatrzenie zaopatrywania pułku w środki walki (amunicję) oraz w żywność i paszę; musi on na podstawie wytycznych dowódcy, wypływających z zadań bojowych pułku, organizować zaopatrywanie oddziałów.

Tabor pułkowy składa się:

- z wozów amunicyjnych,
- wozów żywnościowych i furażowych,
- wozów sanitarnych,
- wozów bagażowych.

W skład pododdziału administracyjnego wchodzi:

- personel (szeregowi) poczty (sztabu) dowódcy pułku,
- personel stołowni oficerskiej,
- rzemieślnicy pułkowi,
- orkiestra pułkowa,
- woźnice,
- personel (szeregowi) kwatermistrzostwa.

Oddział konnych zwiadowców.

Skład oddziału konnych zwiadowców nie przekracza zazwyczaj plutonu — szwadronu. Organizacyjnie przewidziane są w nim ręczne (lekkie) karabiny maszynowe, przez co w rękach dowódcy pułku staje się on ruchliwą siłą bojową, zdolną do wykonywania rozpoznania na bliskie odległości, ubezpieczenia oraz utrzymywania łączności taktycznej z sąsiadami.

W poszczególnych wojskach różnych państw organizacja oddziału konnych zwiadowców jest zbliżona do organizacji ich kawalerji.

Oddział artylerji pułkowej.

Niezależnie od organizacji (pluton, baterja, dywizjon) oddział artylerji pułkowej posiada niezbędne środki, po-

trzebne do wykonywania zadań wspierania piechoty; ilość tych środków jest zależna od wielkości oddziału.

Będą to:

- poczet dowódcy — składający się z obserwatorów, luzaków konnych, trębacza,
- zwiadowcy artylerji
zadanie: wyszukiwanie stanowisk i punktów obserwacyjnych przed przybyciem oddziału,
- personel łączności
zadanie: zapewnić łączność między punktem obserwacyjnym a stanowiskiem ogniowem dział,
- personel gospodarczy
stan jego w pierwszym rzędzie zależy od tego, czy dany oddział jest jednostką (baterją) gospodarczą, czy też nie prowadzi samodzielnej gospodarki, lecz przydzielony jest pod tym względem do innej jednostki gospodarczej.

Tabor.

Cały tabor oddziału artylerji dzieli się na 2 grupy:

- bojową, w której skład wchodzi:
- jaszczke z przodkami,
- wozy amunicyjne,
- wozy ze sprzętem łączności;
- a d m i n i s t r a c y j n o - g o s p o d a r c z a ,
w której skład wchodzi:
- kuchnia (jeżeli oddział jest jednostką gospodarczą),
- wozy przykuchenne,
- wozy furażowe,
- wóz sanitarny,
- wozy bagażowe.

K o m p a n j a m o ż d z i e r z y (Niemcy) organizacyjnie zbliżona jest do artylerji. Składa się z 3-ch plutonów

nów, których uzbrojenie w moździerz piechoty jest niejednolite (lekkie i średnie). Ze względu na ciężki sprzęt i amunicję jest wyposażona w środki transportowe samochodowe lub o zaprzęgu konnym.

Oddział łączności.

Oddział łączności ma za zadanie z a p e w n i ć u t r z y m a n i e ł ą c z n o ś c i t e c h n i c z n e j w p u ł k u i podległych mu jednostkach w k a ż d e m p o ł o ż e n i u b o j o w e m.

Jego wyposażenie materiałowe w sprzęt łączności jest różnorodne, dlatego też składa się on z różnych komórek organizacyjnych.

Organizacja oddziału łączności pułku ujęta jest z punktu widzenia łatwości rozporządzania środkami łączności, w jaki jest on wyposażony, bez uciekania się do rozrywania jego składowych komórek.

Dowódca oddziału łączności jest równocześnie technicznym doradcą dowódcy pułku w sprawach łączności i ma nadzór nad sprawnym funkcjonowaniem łączności w obrębie całego pułku; ponadto dba on o wzorowe utrzymanie i konserwację sprzętu łączności.

Drużyny (plutony) łączności bataljonów są podporządkowane pod względem fachowym dowódcy oddziału łączności pułku.

Najniższe związki organizacyjne oddziału łączności są:

- patrol telefoniczny,
- obsługa radiostacji (odbiorczej, lub odbiorczo-nadawczej),
- obsługa migaczy,
- obsługa płacht sygnalizacyjnych, lub płacht tożsamości,
- drużyna psów meldunkowych,

- patrol gołębi pocztowych,
- gońcy, cykliści, motocykliści.

Oddział pionierów.

Organizacja oddziału pionierów jest dostosowana do zadań, które będzie wykonywał w czasie działań bojowych pułku.

B ę d ą t o:

- budowa umocnień polowych;
w tym przypadku żołnierze plutonu pionierów występują:
 - a) jako kierownicy techniczni prac wykonywanych przez oddziały strzeleckie;
 - b) jako wykonawcy ważniejszych prac na odcinku pułku, wymagających fachowej wiedzy i specjalnej umiejętności,
- wykonywanie zniszczeń (minerzy),
- wykonywanie przepraw,
- wykonywanie maskowania, wymagającego specjalnych środków technicznych.

Oddział pionierów składa się:

- z poczty dowódcy,
- drużyn (plutonów) pionierów,
- taboru.

Drużyna pionierów jest tak zorganizowana i wyposażona w specjalny sprzęt, aby stanowiła zespół roboczy, zdolny do wykonywania pracy samodzielnie.

T a b o r składa się z:

- wozów z narzędziami,
- wozu (biedek) z materiałem wybuchowym,
- wozów administracyjno-gospodarczych.

Oddział chemiczny (Rosja).

Oddział chemiczny jest organizacyjnie dostosowany do prac związanych ze zbiorową ochroną przeciwgazową w polu; są to:

- patrolowanie chemiczne (zwiady chemiczne)
cel — stwierdzanie obecności gazów parzących w terenie,
- służba meteorologiczna:
- stwierdzanie warunków atmosferycznych (ciśnienie, kierunek i siła wiatru, temperatura i t. p.) i analiza ich z punktu widzenia możliwości wykorzystania przez przeciwnika,
- odkażanie terenu,
- służba obserwacyjno-alarmowa.

Dowódca oddziału chemicznego jest równocześnie doradcą dowódcy pułku w zakresie taktyki i techniki walki i obrony gazowej.

Oddział (pluton) chemiczny składa się:

- z poczty dowódcy,
- 3 - 4 łuzyn chemicznych,
- biedek ze sprzętem ochrony przeciwgazowej,
- biedek z materiałem odkażającym.

Oddział chemiczny może być wykorzystany również do czynnej walki gazowej.

Dywizja piechoty.

Jak każda wielka jednostka, dywizja piechoty składa się z:

- kwatery głównej,
- formacyj (jednostek, oddziałów) broni,
- organów służb.

K w a t e r a g ł ó w n a.

Kwaterna główna składa się z dwóch rzutów:

I rzut — tworzy ścisły sztab dowódcy, którego zadaniem jest:

- zbieranie i przepracowywanie wszystkich wiadomości, tak o nieprzyjacielu, jak i o stanie własnych oddziałów,
- przepracowywanie decyzji dowódcy,
- przekazywanie służbom ogólnych wytycznych dowódcy.

Na czele sztabu stoi jego szef.

II rzut — obejmuje szefów poszczególnych służb, którzy, w myśl wytycznych dowódcy dywizji, lub jego sztabu, kierują zaopatrzeniem i ewakuacją.

Szefowie służb są fachowymi doradcami dowódcy dywizji.

O d d z i a ł y b r o n i d y w i z j i p i e c h o t y.

- 3 pułki piechoty (wojenne dywizje angielskie i czeskie posiadają 2 brygady po 2 pułki),
- szwadron — dywizjon — pułk kawalerji,
- pułk — brygada artylerji,
- kompanja — (bataljon) saperów,
- oddział łączności.

S ł u ż b y. Organami kierowniczymi służb są ich szefowie w kwaterze głównej. Każda służba ma również swoje formacje wykonawcze.

— i n t e n d e n t u r a

z a d a n i e: zaopatrzenie w żywność, umundurowanie, środki pieniężne i opał;

f o r m a c j e: parki intendenty, obory i rzeźnie;

— u z b r o j e n i e

z a d a n i e: zaopatrzenie w broń, amunicję i środki konserwacji,

- f o r m a c j e: park uzbrojenia;
- z d r o w i a
 - z a d a n i e: udzielenie pomocy i ewakuacja rannych, troska o utrzymanie stanu zdrowotnego wojska,
- f o r m a c j e: jednostki sanitarne, szpital polowy, jednostki dezynfekcyjne;
- w e t e r y n a r j i
 - z a d a n i e: utrzymanie stanu zdrowotnego koni,
- t a b o r o w a i s a m o c h o d o w a
 - z a d a n i e: przewożenie zaopatrzenia w myśl zarządzeń sztabu,
- f o r m a c j e: kolumny taborowe i samochodowe.

Ponadto w skład dywizji piechoty mogą wchodzić:

- organa służby sprawiedliwości (sąd polowy),
- żandarmerja,
- poczta polowa,
- organa polityczne.

Do dywizji piechoty mogą być przejściowo przydzielane formacje broni nie wchodzących organicznie w skład dywizji, jak np.: oddziały broni pancernej, lotnictwa, oddziały artylerji specjalnej (np. ciężkiej) i inne w przypadkach, gdy położenie bojowe będzie tego wymagało. Przydział tych t. zw. jednostek pozadywizyjnych uskutecznia dowódca grupy operacyjnej, korpusu, lub armji z pośród jednostek bezpośrednio mu podległych.

ROZDZIAŁ D.

ZASADY MOBILIZACJI.

Zasady mobilizacji ujęte są ogólnie i ilustrują jej charakter, przyjęty przeważnie we wszystkich wojskach; nie odzwierciedlają one wcale istotnych szczegółów mobilizacyjnych któregośkolwiek wojska, a tem bardziej własnego.

Plan mobilizacji, bądź też jego szczegóły stanowią ścisłą tajemnicę, pilnie strzeżoną przez każde państwo.

* * *

Ogólnie.

Mobilizacja w pojęciu współczesnem jest to przejście całego narodu, państwa i społeczeństwa z organizacji pokojowej na organizację wojenną.

Mobilizacja sił zbrojnych jest tylko częścią mobilizacji powszechnej, która obejmuje wszystkie dziedziny życia społecznego.

Mobilizacja z chwilą ogłoszenia staje się ciągłą i trwa przez cały czas prowadzenia wojny, aż do dnia rozpoczęcia demobilizacji, t. j. okresu przejścia życia państwa ze stanu wojennego do normalnych warunków pokojowych.

Mobilizacja powszechna musi być przygotowywana już w czasie pokoju, albowiem przejście życia całego państwa z normalnych warunków pokojowych do warunków wojny musi się dokonać w ciągu krótkiego czasu.

Przygotowanie planu mobilizacji powszechnej i wprowadzenie jego w życie należy do rządu, który kieruje całokształtem życia państwowego.

Mobilizacja sił zbrojnych — ogólnie.

Wojsko w czasie pokoju jest ośrodkiem wyszkolenia całego społeczeństwa do wojny i ośrodkiem mobilizacji wojennych sił zbrojnych.

Te dwa zadania wyszkolenia i przygotowania mobilizacji wykonywa każda jednostka w czasie pokoju.

Z chwilą ogłoszenia wojny każde państwo musi zabezpieczyć przeprowadzenie mobilizacji i koncentracji sił zbrojnych, sprawę tę różne państwa rozmaicie rozwiązują.

Np. w Niemczech osłonę powierzono ochotniczym formacjom Grenzschutz, w Rosji — straży granicznej, w Czechosłowacji — bataljonom strzelców granicznych.

Mobilizacja sił zbrojnych polega na powołaniu obywateli zdolnych do noszenia broni poszczególnych roczników mobilizacyjnych (rezerwiści, pospolite ruszenie), przydziale koni, środków przewozowych i niezbędnego materiału technicznego oraz zorganizowaniu jednostek zdolnych do działań wojennych.

Rola mobilizacyjna pułku piechoty.

Pułk piechoty w czasie pokoju jest jednostką wyszkoleniową i mobilizacyjną.

Przygotowania mobilizacyjne ujęte są w pewne działy, z których najważniejsze są:

- dział mobilizacji personalnej,
- dział mobilizacji materiałowej.

Dział mobilizacji personalnej obejmuje wszystkie czynności związane z organizacją personalną pododdziałów, stosownie do etatów wojennych, przez planowy i racjonalny rozdział napływających rezerwistów oraz stanu czynnego.

Dział mobilizacji materiałowej obejmuje wszystkie czynności związane z rozdziałem środków materiałowych, przewidzianych dla poszczególnych jednostek, oddziałów i pododdziałów.

* * *

O f i c e r r e z e r w y, powołany w okresie mobilizacji, przybывая do pułku, otrzymuje swój przydział i przystępuje do pełnienia swych obowiązków.

Otrzymuje on pododdział, składający się z żołnierzy mu nieznanych, a z którymi wiąże go wzajemne żołnierskie zaufanie — pierwsza bitwa.

Musi on pamiętać, że od chwili pierwszego swego zbliżania się do podkomendnych jest bacznie obserwowany przez tych, którym będzie świecił własnym przykładem na polu walki i pierwsze wrażenie wywarte na nich będzie miało duże znaczenie na przyszłość. Ten moment zadecyduje o zupełnem zaufaniu żołnierskiem, lub też o nieufności.

W pierwszym rzędzie oficera rezerwy musi cechować p e w n o ś ć s i e b i e, wypływająca z jasnego zdania sobie sprawy ze swej roli i obowiązków jako dowódcy.

Od chwili objęcia pododdziału musi on wykazać swój stanowczy i zdecydowany charakter dowódcy, który zmusza swych podkomendnych do bezapelacyjnego wykonywania rozkazów, a równocześnie troskę i zapobiegliwość o swój pododdział jako całość i poszczególnych jego żołnierzy.

Dowódca jest duszą swego oddziału i jego nastrój ma wielki wpływ na nastrój wszystkich podkomendnych a więc

spokój, opanowanie, pogoda ducha, życzliwe traktowanie i niezłomna wiara w zwycięstwo, przyczynia się do podniesienia wartości oddziału.

* * *

Obowiązkiem oficera rezerwy jest punktualne zgłoszenie się w swym pułku na oznaczony dzień i godzinę. Dowódca powołujący oficera rezerwy liczy bowiem w pełni zaufania służbowego na to, że zaczynając od danej godziny, oficer rezerwy obejmie dowództwo i będzie sprawnie pełnił swe czynności.

ROZDZIAŁ E.

PRZYSPOSOBIENIE WOJSKOWE.

Ogólnie.

Oficerowie rezerwy i oficerowie zawodowi tworzą jednolity i zwarty korpus oficerów wojska. Oficera rezerwy można określić jako oficera zawodowego, korzystającego z bezpłatnego urlopu długoterminowego, a oficera zawodowego jako oficera rezerwy powołanego do długoterminowej służby czynnej, albowiem z chwilą, gdy rozpoczyna się właściwa praca dowódcza na polu walki, wszelkie różnice pomiędzy oficerami zacierają się i występuje jedynie oficer-dowódca.

W czasie pokoju oficer zawodowy występuje jako dowódca, którego praca zamyka się w ramach wyszkolenia rezerw.

O wiele trudniejszą rolę ma oficer rezerwy, który istotę swej pracy dla państwa zgłębił i zdecydował poświęcić część czasu, oderwanego nierzadko od chwili wypoczynku pracy instruktorskiej lub organizacyjnej w przysposobieniu wojskowem.

Rola oficera w organizacjach przysposobienia wojskowego jest niezmiernie ważna, tak dla niego samego (doskonalą nabytą wiedzę wojskową), jak i dla samych organizacji.

W ten sposób zrozumiana i ujęta praca oficera rezerwy zacierą ostatecznie podstawowe różnice pracy pokojowej oficera rezerwy i oficera zawodowego, albowiem występują oni wówczas jako dowódcy-instruktorzy, mający wspólny cel swej pracy: wychować i wyszkolić żołnierza dobrze przygotowanego do zadań oczekujących go na polu walki — wykonywanej jedynie w odmiennych warunkach. Z jednej strony występuje formacja (pułk piechoty), mająca wszelkie warunki ułatwiające prowadzenie pracy wyszkoleniowej, z drugiej strony organizacja przysposobienia wojskowego, opierająca swą pracę na dobrej woli i obowiązkowości swych członków.

Praca oficera rezerwy w organizacji przysposobienia wojskowego ma pełnowartościowe znaczenie w całokształcie przygotowań obywateli do obrony granic Rzeczypospolitej na wypadek ich zagrożenia.

Zadania przysposobienia wojskowego.

W wojnie nowoczesnej bierze udział cały naród. Wobec zmniejszonych stanów liczebnych wojska w czasie pokoju, oraz zmniejszenia budżetu wojskowego, wojsko nie jest w stanie przeszkolić i przygotować do wojny wszystkich obywateli zdolnych do noszenia broni. Z każdego rocznika poborowego pozostaje bardzo znaczna ilość nadkontyngentowych.

Poza tem względy budżetowe większości państw zmuszają do skracania terminu czynnej służby wojskowej, który to fakt wymaga wstępnego przygotowania każdego poborowego, aby mógł w ograniczonym czasie swej służby czynnej nabyć wymaganą wiedzę i sprawność bojową.

Zadaniem przysposobienia wojskowego w ogólnych zarysach jest:

- prowadzić pracę wychowania fizycznego wśród szerszych mas społeczeństwa, a zwłaszcza młodzieży;

- prowadzić pracę w granicach wspólnego wojskowego wyszkolenia wśród młodzieży podlegającej poborowi;
- szkolić rezerwistów nie objętych poborem (nadkontyngensowych);
- doskonalić wszystkich rezerwistów w nabytej już sprawności bojowej.

Przysposobienie wojskowe w niek'órych państwach.

W różnych krajach rozmaicie jest ujmowana sprawa przysposobienia wojskowego. W tych państwach, gdzie wojsko regularne jest bardzo niewielkie (jak np. Anglja, Stany Zjedn. Ameryki Płnc.) cały ciężar przyszłej mobilizacji oparto na przygotowaniu obywateli zdolnych do noszenia broni drogą przysposobienia wojskowego.

Niemcy skrupowani przepisami traktatu wersalskiego przerzucili przysposobienie wojskowe na stowarzyszenia prywatne lub uprawiają je pod inną postacią (np. Technische Nothilfe). Charakter i organizacja pracy przysposobienia wojskowego w poszczególnych organizacjach są niejednolite. W ostatnim czasie widoczne są wysiłki rządu do ujednostajnienia i skoordynowania tej pracy. Ogólna cyfra stowarzyszonych w organizacjach uprawiających przysposobienie wojskowe wynosi kilka milionów. Jednak wartość wojskowa znacznej części tej cyfry pod względem wyszkolenia jest niewątpliwie bardzo mała. Natomiast poziom moralny i duch wojenny zasługuje na szczególne podkreślenie.

Na fakt ten należy zwrócić szczególną uwagę, gdyż jak wykazały doświadczenia wojenne, poczynione przez Niemców nawet najlepszym duchem i entuzjazmem owiane jednostki (niemieckie dywizje ochotnicze na początku wojny światowej) nie mogą zadania swego spełnić i ponoszą wyjątkowo ciężkie i niecelowe straty, gdy po przeciwnej stronie napotkają na dobrze wyszkolonego żołnierza i dowód-

cę, którzy właściwą wartość bojową przeciwnika szybko przejrzą.

R o s j a. W 1931 roku wprowadzono w Rosji przymusowe przysposobienie wojskowe we wszystkich wyższych zakładach naukowych, gdzie szkolenie i obozy letnie postawione są jako składowe części studjów. Program jest ujęty w czteroletni okres; po opanowaniu programu otrzymuje słuchacz nominację na „dowódcę plutonu” rezerwy, odpowiadającego stopniom podporucznika lub porucznika. Bez osiągnięcia zadowalniającego wyniku przysposobienia wojskowego słuchacz nie otrzymuje dyplomu.

C z e c h o s ł o w a c j a.

Przysposobienie wojskowe skoncentrowane jest w następujących organizacjach:

- „Sokół” zgórą pół miliona członków,
- „Orzeł” około 70 tysięcy członków,
- „Strzelec” około 30 tysięcy członków,
- „Robotnicze Zjednoczenie Sportowe” około 100 tysięcy członków.

W R u m u n j i wprowadzone jest obowiązkowe przysposobienie wojskowe od 19 do 21 lat życia (przed poborem).

Przysposobienie wojskowe w Polsce.

Ogólne kierownictwo przysposobieniem wojskowym i wychowaniem fizycznym należy do ministra spraw wojskowych.

Do prac tych powołany jest Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego, podległy ministrowi spraw wojskowych.

W sprawach wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego minister spraw wojskowych działa w porozumieniu z ministrem spraw wewnętrznych i ministrem wyznań religijnych i oświecenia publicznego.

Dyrektor Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego kieruje całokształtem pracy. Ponadto współpracuje z radą naukową Wychowania Fizycznego; rada ta jest ciałem doradczym; przewodniczącym jej jest minister spraw wojskowych.

Całe terytorjum państwa jest podzielone na 10 okręgów przysposobienia wojskowego i wychowania fizycznego, które obejmują obszary okręgów korpusów.

Z punktu widzenia przysposobienia wojskowego okręg dzieli się na obwody, na obszarze których kierują pracami przysposobienia wojskowego dowódcy poszczególnych pułków piechoty przez komendantów obwodowych p. w.

Obwody dzielą się na powiaty, odpowiadające powiatom polityczno-administracyjnym. Powiatowi komendanci przysposobienia wojskowego są dowódcami wszystkich jednostek przysposobienia wojskowego, znajdujących się na terenie danego powiatu.

Jednostkami przysposobienia wojskowego są hufce szkolne oraz zorganizowane jednostki, złożone z członków poszczególnych stowarzyszeń.

Jednostkami wychowania fizycznego są:

- Centralny Instytut Wychowania Fizycznego w Warszawie,
- Studium wychowania fizycznego przy Uniw. Jagiellońskim w Krakowie,
- Studium wychowania fizycznego przy Uniw. w Poznaniu,
- okręgowe ośrodki wychowania fizycznego.

Przysposobienie wojskowe a oficer rezerwy.

Oficer rezerwy nie może być jedynie obserwatorem pracy przysposobienia wojskowego, jakie prowadzi wojsko wraz ze stowarzyszeniami. Powinien on pamiętać, że idea po-

wszechnego przysposobienia wojskowego, oparta na zrozumieniu obowiązków względem państwa przez wszystkich jego obywateli, może stopniowo urzeczywistnić się tylko wówczas, jeżeli w pierwszym rzędzie oficerowie rezerwy staną w szeregach kierowników prac przysposobienia wojskowego na całym terytorjum Rzeczypospolitej, t. j. gdy staną się oni czynnymi współpracownikami wojskowego przygotowania obywateli do zadań obrony państwa.

Zakres i charakter pracy w przysposobieniu wojskowym jest tak szeroki i obejmuje tyle różnorodnych dziedzin, że każdy oficer rezerwy, zależnie od swych upodobań, zdolności i ilości poświęconego czasu, może wziąć czynny udział w pracach stowarzyszeń przysposobienia wojskowego, lub też współpracować z lokalnymi władzami wojskowymi przysposobienia wojskowego.

Zakres wiadomości wojskowych i ogólnych oficera rezerwy daje mu trwałe podstawy do prowadzenia pracy ściśle wojskowej, uświadamiania obywatelskiego, a wreszcie wyrabiania karności, podporządkowywania interesów osobistych i zawodowych interesowi państwa.

BIBLIOTEKAZKA OFICERA REZERWY PIECHOTY

Tomik 1. — Organizacja wojska

„ 2. — Służba wewnętrzna

„ 3. — Nauka o broni

„ 4. — Wyszakolenie strzeleckie

„ 5. — Terenoznawstwo

„ 6. — Umocnienia polowe i służba
pionierska

„ 7. — Taktyka

„ 8. — Higjena żołnierza

„ 9. — Higjena konia

„ 10. — Gospodarka kompanji w polu

DO NABYCIA

W GŁÓWNEJ KSIĘGARNI WOJSKOWEJ

WARSZAWA, NOWY ŚWIAT 62.

39848

/ 2

